

GÖTEBORGS UNIVERSITET

Institutionen för socialt arbete

En diskursanalys av hur unga vuxna kvinnor talar om pornografi

Socionomprogrammet, 2010

C - uppsats

Författare: Catrin Karlsson och Ida Olander

Handledare: Barbro Lennéer Axelson

Abstract

Titel	En diskursanalys av hur unga vuxna kvinnor talar om pornografi
Författare	Catrin Karlsson och Ida Olander
Handledare	Barbro Lennér Axelson
Nivå	C-uppsats, Socionomprogrammet, Institutionen för socialt arbete
Nyckelord	Unga kvinnor, pornografi, sexualitet, diskurser, pornografiskt innehåll, förändring, positiva och negativa aspekter, skam, fantasier
Syfte:	Uppsatsens syfte är att undersöka vilka diskurser som råder kring dagens pornografi bland unga vuxna kvinnor, 20 till 29 år samt få en djupare förståelse för hur dessa har uppkommit.
Frågeställningar	<i>* Vilka faktorer inom pornografin beskriver de unga vuxna kvinnorna som positiva respektive negativa?</i> <i>* Vilka tankar och uppfattningar förs fram i diskurserna kring pornografi?</i> <i>* Hur förhåller sig unga vuxna kvinnor till rådande diskurser kring pornografi som existerar i dagens samhälle?</i>
Metod	Vi har använt oss av en kvalitativ metod och genomfört tre fokusgruppsintervjuer med sammanlagt 16 kvinnor i åldrarna 21-29 år. I uppsatsarbetet har vi använt oss av dessa intervjuer med fokus på kvinnornas egna uppfattningar, beskrivningar och uttryck. Datamaterialet har tolkats med hjälp av teorier och tidigare forskning inom området. Teorierna vi har använt oss av är socialkonstruktivism, sexuella script, heteronormativitet och Foucaults beskrivning av sexualitetens historia. Vidare har vi kopplat utsagorna dels till en radikalfeministisk diskurs samt en sexualliberalistisk diskurs.
Resultat	Vi har presenterat uppsatsens resultat och analys under olika teman som utvecklade under samtalen i fokusgrupperna. Resultatet visar framförallt en skambeläggning av pornografi i allmänhet och i synnerhet bland kvinnor. Vidare visar det att kvinnorna har både positiva och negativa iakttagelser och erfarenheter av pornografi. Innehållet av dagens pornografi diskuteras och kvinnorna har uppfattningar både kring hur den ser ut idag och vad de skulle vilja förändra inom pornografin. De lyfter fram vikten av att utforska sin egen sexualitet och av att se pornografiskt material som filmatiserade fantasier som kan vara behjälpliga i denna utforskning. Det kvinnorna huvudsakligen problematiserar är arbetsförhållanden för de som medverkar i pornografiska produktioner.

TACK

...till våra informanter som har tagit sig tid och medverkat. Det har varit oerhört värdefullt. Det har varit intressant och lärorikt att lyssna till era upplevelser och erfarenheter kring pornografi. Vi hoppas att vi har kunnat förmedla dessa i uppsatsen på ett tillfredsställande sätt. Utan er hade vi inte kunnat skriva en uppsats.

Vår handledare Barbro Lennéer Axelson för ett gott stöd, många bra idéer och tips.

Vänner och familj som har stöttat oss.

Slutligen ett stort tack till varandra för ett enastående samarbete och för att vi fortfarande är vänner idag.

1. INLEDNING	1
1.2 Syfte	1
2. BAKGRUND	2
2.1 Lagar	2
2.2 Pornografins historia	2
2.3 Pornografins ansikte	3
2.4 Problemformulering	4
2.5 Vårt bidrag till forskning inom socialt arbete	5
2.6 Frågeställningar och syfte	5
3. TEORI OCH TIDIGARE FORSKNING	6
3.1 Sexualitet	6
3.2 Socialkonstruktivism	6
3.3 Perspektiv på sexualitet	7
3.3.1 Sexualitet utifrån ett socialkonstruktivistiskt perspektiv	7
3.3.2 Sexuella script	8
3.3.3 Heteronormativitet	8
3.4 Diskurs	9
3.5 Diskursanalys	9
3.6 Pornografiska diskurser	9
3.6.1 Radikalfeministisk diskurs	10
3.6.2 Exempel på svensk forskning	11
3.6.3 Sexualliberalistisk diskurs	12
3.6.4 Exempel på svensk forskning	14
4. METOD	16
4.1 Kvalitativ forskningsansats	16
4.2 Val av metod	16
4.3 Litteratursökning	16
4.4 Urval	17
4.5 Intervjuguide	17
4.6 Bearbetning och analys	18
4.7 Diskursanalys	18
4.8 Etiska överväganden	20
4.9 Generaliserbarhet, reliabilitet och validitet	20

4.9.1 Generaliserbarhet	20
4.9.2 Reliabilitet	20
4.9.3 Validitet	21
5. RESULTAT OCH ANALYS	22
5.1 Pornografins innehåll	22
5.1.1 Är pornografen förnedrande?	23
5.1.2 Analys av informanternas upplevelse av pornografins innehåll	25
5.2 Positiva aspekter av pornografi	26
5.2.1 Analys av positiva aspekter av pornografi	27
5.3 Negativa aspekter av pornografi	28
5.3.1 Analys av negativa aspekter av pornografi	30
5.4 Skamkänslor	32
5.4.1 Analys av skamkänslor	34
5.5 Fantasier	35
5.5.1 Analys av fantasier	36
5.6 Önskad förändring av pornografi	37
5.6.1 Analys av temat önskad förändring av pornografi	40
6. AVSLUTANDE DISKUSSION	41
6.1 Positivt och negativt med pornografi	41
6.2 Informanternas upplevelser av pornografins innehåll	42
6.3 Fantasier och skamkänslor	43
6.4 Avslutande reflektioner	44
6.5 Förslag till fortsatt forskning	45
7. REFERENSER	46
7.1 Litteratur	46
7.2 Nätkällor	47
BILAGOR	
Bilaga 1 – Lagar	
Bilaga 2 – Intervjuguide	

1. INLEDNING

I skrivande stund är vi 23 respektive 26 år, det vill säga unga kvinnor vilket också är den grupp vi valt att fokusera på i studien. Båda har vi en bakgrund som vänsterorienterade och feminister. Vi ansåg under tonåren att pornografi var mäns våld mot kvinnor. Det var kvinnoförnedrande, demoraliserande och ett uttryck för den könsmaktsordning som råder i samhället. Dock hade ingen av oss någonsin sett pornografi. Vi hade slukat porrmotståndarnas argument med hull och hår. Det fanns inget bra med pornografi och den borde förbjudas. Det var ett definitivt måste för vägen mot ett till fullo jämställt samhälle. När vi avslutat gymnasietiden och lämnat det sammanhang som präglat våra uppfattningar och värderingar skedde förändringar i våra liv. Vi flyttade ifrån våra hemstäder och lämnade etablerade likatänkande kompiskretsar, skaffade oss erfarenheter och började se på världen ur ett annat perspektiv. Allt var inte längre svart eller vitt, ja eller nej. Vi upptäckte att det fanns en gråzon, ett mellanting. Det pratades om pornografi i andra sammanhang än i vad vi tidigare var vana vid. Det var inte bara radikalfeminister som högt skriade sin avsky, det fanns tjejer (och killar) som ansåg att det vara upphetsande, som inte alls såg kvinnan som ett offer för den heterosexuella mannens sexualitet. Tjejer som inte ansåg att pornografi per definition handlade om mäns våld mot kvinnor. Vi har gått in i studien med ett försök att vara värdeneutrala och varken försvara eller förkasta pornografi. Dock inser vi att det vore omöjligt för oss att hävda total objektivitet eller neutralitet, självklart är vi färgade av våra erfarenheter och av den kontext vi befinner oss i idag. Det bör ändå framhållas att vi vare sig anser oss tillhöra porrmotståndarna eller porrförespråkarna.

1.2 Syfte

Vi vill redan i detta skede redovisa vårt syfte för att underlätta för dig som läsare. En repetering av syftet följer i samband med att vi redogör våra frågeställningar i kapitel 2.

Syftet med vår uppsats var att samla unga kvinnor i grupper för att diskutera uppfattningar kring pornografi. Vårt syfte var att undersöka vilka diskurser som råder kring dagens pornografi bland unga kvinnor.

2. BAKGRUND

I denna del beskriver vi pornografins historia i mycket sammanfattad form och dess utformning genom tiderna fram till idag. Vi har vidare en kort avgränsning gällande vilken pornografi vi kommer att fokusera på. Sist följer vår problemformulering, syfte och frågeställningar.

2.1 Lagar

I bilaga 1 återfinns de lagar som reglerar pornografi i Sverige. Vi har dock inte för avsikt att gå in närmare på den rådande lagstiftningen. När vi talar om pornografi i uppsatsen utgår vi ifrån den pornografi som är laglig i Sverige idag. Till den i lag förbjudna pornografien hör vålds- och barnpornografi.

2.2 Pornografins historia

RFSU, Riksförbundet för sexuell upplysning, har i sitt idéprogram från år 2008 skrivit om pornografi som något som har funnits från urminnes tider. Människan har alltid skildrat sexuella handlingar i bild och text och det anses vara en del av vår sexuella frihet. Pornografins syfte är att skildra en sexualitet som bidrar till upphetsning hos dem som tar del av den. Inom pornografien finns exempel på att det som för någon innebär sexuell frihet också kan innebära en kränkning för någon annan. RFSU menar att de som inte vill ta del av pornografi inte heller ska behöva exponeras för den. Det är anledningen till att det finns ett skyltningsförbud och lagar som förbjuder barn- och våldspornografi (se bilaga 1). RFSU menar att det inom samhället ständigt pågår en diskussion om pornografins gränser. Att det är uppenbart att människor, vuxna och barn, riskerar att ta del av pornografien på ett sätt som kan liknas vid ett sexuellt övergrepp. En del produktion av pornografi är förknippad med tvång, övergrepp, prostitution och ekonomisk brottslighet, och att det förekommer scener som är inriktade på att kränka kvinnan. RFSU anser att det därför är betydelsefullt att sätta tydliga gränser för pornografien, framför allt för den pornografi som framställs genom film och foto. RFSU vill å andra sidan också försvara den sexuella friheten att ta del av erotiska och pornografiska skildringar. Det anses också som väsentligt att föra fram en diskussion kring det pornografiska innehållet (www.rfsu.se).

Journalisten Mattias Andersson beskriver i sin bok *Porr, en bästsäljande historia* från år 2005 de första svart-vita pornografiska filmer som producerades, strax efter att filmkameran uppfanns, som enstaka scener med anonyma aktörer, stumfilmer med pålagd filmmusik. Producenter av pornografi har för det mesta varit snabba med att ta till sig ny teknik som gynnar deras syften, men ljudfilmen som kom på 1920-talet är ett undantag. Som pornografisk producent ansåg man det vara alldeles för tidskrävande med ljudupptagning. Dessutom var det vad som var synligt som var väsentligt och inte det som hördes (Andersson, 2005).

Medieforskaren Brian McNair (1996) beskriver hur en konservativ inställning till sex och sexualitet förbyttes mot en liberal hållning i och med den sexuella revolutionen i västvärlden som följde efter andra världskriget. Han beskriver denna sexuella revolution som ett sätt att snarare befästa den accepterade sexualiteten i samhället och de rådande genusnormerna än att förändra dem. Det som skedde var att man erotiserade heterosexualiteten och parförhållandet mellan man och kvinna. Kvinnans sexualitet sattes på kartan och sex framhölls som ett nöje. Under 1950-talet utgavs det första numret av Playboy och stjärnor som Elvis Presley och Marilyn Monroe fick statuera moderna exempel för sexualiteten. Under 1960-talet sexualiserades musik, film och populärkultur i stort (McNair, 1996).

Sociologen Veronika Halvarsson (2009) skriver att i Sverige har kampanjer mot pornografi med jämna mellanrum startats och på det har debatter följt. Under 1960-talet debatterades pornografi livligt och det handlade då om huruvida man skulle släppa pornografin fri eller inte. Den debatten ledde till att pornografin avkriminaliserades 1971 (RFSU, Halvarsson, 2009).

Författaren Petra Östergren (2006) skriver i *Porr, horor och feminister* om de sexliberala på 1960-talet som ville minska statligt förmynderi och öka individens frihet. Journalisten Hans Nestius var en av de sexliberala personerna. När frisläppningen av pornografin inte fick önskvärt resultat gjorde Nestius ett försök att särskilja erotik och pornografi. Den erotiska bilden sågs som ett bättre alternativ. Han definierade erotik som bilder med andra och mer känslor. I erotiska bilder finns en ömsesidighet hos parterna och det är inte bara den fysiska lusten som uttrycks (Östergren, 2006).

Mattias Andersson (2005) skriver att det var först på 1970-talet då pornografiska filmer trädde fram på den biografiska duken som ljud tillsattes. De pornografiska ljudfilmerna försökte efterlikna vanliga spelfilmer i dramaturgi och längd. Det var också först under 1970-talet som ett organiserat motstånd tog form mot det sexualiserade samhället och främst då pornografin. Radikalfeministerna spelade huvudrollen i detta motstånd (McNair, 1996).

2.3 Pornografins ansikte

Anja Hirdman (2006) skriver i Medierådets rapport *Koll på porr* att i och med Internet har det uppstått en ny situation där tillgängligheten till pornografiskt material är större än någonsin. Publiken kan vara anonym på ett sätt som man inte har kunnat vara tidigare, man kan sitta i hemmets lugna vrå och konsumera pornografi bakom sin datorskärm. Hirdman ställer sig frågande till huruvida det är det hårdpornografiska utbudet som utgör det största problemet. Hon syftar på att debatten oftast handlar om sexualiseringen av det offentliga rummet, de sexualiserade budskap vi möter via bilder i form av exempelvis reklam och olika TV-program. Pornografiska koder och konventioner har tagit plats i mediekulturen, i sammanhang som dock oftast inte är pornografiska, det vill säga att det inte syftar till sexuell upphetsning. Gränserna mellan pornografi och icke-pornografi tenderar att suddas ut. Hirdman skriver om pornografi som en medial, offentlig iscensättning av idéer om sexualitet. Den medieteknologiska utvecklingen och pornografin har ofta följt varandra. I tryckkonsten, kameran, videon och Internet har pornografin dominerat, åtminstone till en början. Hirdman menar att det inte är lätt att definiera pornografi som en kategori. Pornografiskt material ska ha ett sexuellt motiv och ha som syfte att vara sexuellt upphetsande. Hon skiljer mellan hård- och mjuk pornografi. Den vanligaste formen av mjukpornografi handlar om en person (oftast en kvinna) i bild som ska ge sexuella associationer. Bilder som Hirdman menar är en stor del av medieutbudet som finns idag, och att dessa i folkmun inte kallas för pornografi. Hårdpornografin, skriver Hirdman, är bilder på sexuella handlingar mellan två eller flera personer och en exponering av erigerade penisar. Allt som syns på bild ska ge sken av att det händer på riktigt, männens utlösning ska synas, medan kvinnornas lust *bevisas* genom ansiktsuttryck, kroppsposer och ljud. Hårdpornografin utger sig för att vara realistisk men ska samtidigt ses som något fantasieggande. Den blandningen anser Hirdman är en del av pornografins lockelse och det som delar motståndare och förespråkare från varandra (Hirdman, 2006).

Mattias Andersson (2005) beskriver begreppet ”scen” i pornografisammanhang som hörnstenen i en förövrigt ganska okomplicerad porrdramaturgi. Det handlar oftast om kravlösa sexuella möten. Ett exempel på en typisk scen är följande;

”en kille vaknar upp och upptäcker att hans älskade katt är borta. Han ger sig djupt förtvivlad över förlusten ut på jakt efter det försvunna djuret. Första anhalt är den kvinnliga grannen som har andra planer än att hjälpa till med kattjakten. Naturligtvis leder det hela till sex. Efter att de skilts smyger grannen bort till sitt uthus och släpper ut den försvunna katten som fått fungera som lockbete” (Andersson, 2005, s. 13).

Centralt i scenen är själva sexakten och det är också den viktigaste delen av innehållet, skriver Andersson. Det är få repliker och avslutningen är kort, efter ett heterosexuellt samlag slutar det oftast med att kvinnan får sperman på sin kropp. Dessa är de scener som Andersson beskriver som pornografins urformat. Pornografin har varit tidig med att använda sig av kvinnorna i de mer handlingskraftiga rollerna. Porregissören Mikael Beckman, menar Andersson, är ett svenskt exempel på att byta kön på kända förlagor inom actionfilm, - James Bond blev Jane Bomb och Indiana Jones blev Indiana Jane (Andersson, 2005).

Pornografi ses i huvudsak som någonting av män producerat för andra män. Anja Hirdman (2008) skriver om den manliga kroppen i olika typer av pornografi *”Den manliga kroppen frånsäger sig med bestämdhet att helt och fullt bjuda in en kvinnlig betraktare, eller tydligt försöka väcka en feminin lust (eller en idé om denna lust)”*(Hirdman, 2008, sid 56). Vidare menar Hirdman att de manliga kropparna i pornografien ser ut på ett visst sätt och uppvisas på ett visst sätt för att legitimera mäns maktpositioner genom att den går att urskilja från andra kroppar. Hon talar om pornografikonsumenter som *den manlige betraktaren* och gör en koppling mellan hur hon menar att pornografiskt material ser ut och vem den är till för. Det är kvinnor som syns mest i pornografi, man ser kvinnliga ansikten och kroppar och det är kvinnors njutning som exponeras. Män är i princip reducerade till en penis. Man ser inte ofta deras ansikten eller hör deras röster. Det här torde enligt Hirdman vara vad en heterosexuell man som konsumerar pornografi vill betrakta, bilder av en viss typ av kvinna och en viss typ av man. Mannen ska ha en muskulös mage och bringa, kvinnans kön ska vara rakat eller specifikt friserat, bröstet ska ha en viss form och storlek, attribut som kännetecknar en typisk *”pornografisk kropp”* (Hirdman, 2008).

Forskaren Stephen Maddison (2009) beskriver också hur många filmer med pornografiskt material ser ut inom det hårdpornografiska utbudet. Fokus ligger på de manliga genitalierna och mannens externa ejakulation. För att uppnå denna ejakulation används kvinnan som ett redskap, hon penetreras vaginalt och analt samt tillfredsställer mannen oralt eller med händerna. I motsats till sexuellt umgänge som skapar njutning för båda parter är mannens njutning det väsentliga, även om kvinnans njutning förvisso kan bidra till den. Det här är en uppåtgående trend inom den pornografiska scenen menar Maddison, något som väcker frågor kring statusen av kvinnlig njutning (Maddison, 2009).

Olle Waller (2009), sexualupplysare, menar å andra sidan att pornografien kan hjälpa till att skapa motbilder till de skeva kroppsideal som råder i övrig media idag. I ett samhälle som är så fixerat vid kropps- och skönhetsideal, var någon annanstans kan man hitta så stor variation på kroppar och utseende än i pornografien? Inom pornografien finns unga, gamla, tjocka, smala, stora bröst, små bröst, skrynkliga, släta, håriga och rakade. Det mesta finns representerat (Waller, 2009).

2.4 Problemformulering

Halvarsson (2009) menar att samhället är uppdelat i två läger, porrmotståndare och porrförespråkare. Åsikterna dem emellan går brett isär och det är ifrån dessa åsiktshörnor som debatten förs. Enligt porrmotståndarna är pornografien gjord för och av heterosexuella män. All porr är dålig eftersom den bygger på att män är överordnade kvinnor. Den är

kvinnoförnedrande och leder till sexuellt våld. Porrförespråkarna anser att pornografin kan vara en arena för den egna sexlusten och att pornografin utmanar heteronormativa föreställningar om sex. Människor är kapabla att fatta egna beslut, beslut som att medverka i pornografi eller att titta på den. Förespråkarna menar också att det inte finns någon koppling mellan pornografi och sexuellt våld (RFSU, Halvarsson, 2009).

Vi anser mot bakgrund av de olika åsikter som finns kring pornografi att det blir intressant att djupare studera hur unga kvinnor upplever pornografi och deras attityder kring denna. Ställer sig kvinnorna i de olika hörnorna av åsikter eller finns det gråzoner dem emellan?

2.5 Vårt bidrag till forskning inom socialt arbete

Vi anser att denna studie om kvinnors upplevelser av pornografi är av relevans för socialt arbete, då detta ämne också fokuserar genusfrågor, maktförhållanden i relationer och sexualitet. Det kan vara av vikt för socialt arbete att förstå komplexiteten i hur kvinnor kan uppleva sin sexualitet och hur den upplevs i samhällets ögon. I socialt arbete som exempelvis skolkuratorer och ungdomsmottagningar bedriver kan det vara värdefullt att söka få en djupare förståelse för den kvinnliga sexualiteten.

2.6 Frågeställningar och syfte

Syftet med vår uppsats var att samla unga kvinnor i grupper för att diskutera uppfattningar kring pornografi. Vårt syfte var att undersöka vilka diskurser som råder kring dagens pornografi bland unga kvinnor. Nedan följer våra frågeställningar:

Vilka faktorer inom pornografin beskriver unga vuxna kvinnor som positiva respektive negativa?

Vilka uppfattningar förs fram i diskurserna kring pornografi?

Hur förhåller sig unga vuxna kvinnor till pornografin som existerar i dagens samhälle?

3. TEORI OCH TIDIGARE FORSKNING

Efter att ha prövat olika angreppssätt har vi valt att integrera teori och tidigare forskning i detta kapitel med anledning av att det kan vara svårt att särskilja dessa när det gäller temat pornografi. De teorier vi har valt att använda oss av är socialkonstruktivism, sexuella script och heteronormativitet. Vi skildrar också kort Foucaults beskrivning av sexualitetens historia. Dessa anser vi är relevanta teorier och av stor vikt då de berör det för vår studie grundläggande område - sexualitet. Då vår studie ska mynna ut i en diskursanalys har vi även valt att beskriva de två framträdande diskurserna kring pornografi – den radikalfeministiska och den sexualliberalistiska. Nedan följer en redogörelse av teori och tidigare forskning.

3.1 Sexualitet

Världshälsoorganisationen (WHO) har formulerat följande definition: "*Sexualitet är en integrerad del av varje människas personlighet, och det gäller såväl man och kvinna som barn. Den är ett grundbehov och en aspekt av att vara mänsklig, som inte kan skiljas från andra livsaspekter. Sexualitet är inte synonym med samlag, den handlar inte om huruvida vi kan ha orgasmer eller inte, och är heller inte summan av våra erotiska liv. Dessa kan men behöver inte vara en del av vår sexualitet. Sexualitet är mycket mer: den finns i energin som driver oss att söka kärlek, kontakt, värme och närhet; den uttrycks i vårt sätt att känna och väcka känslor samt att röra vid varandra. Sexualiteten påverkar tankar, känslor, handlingar och gensvar och därigenom vår psykiska och fysiska hälsa*"(NE.se).

I Foucaults *Sexualitetens historia* (2002), skriver han om 1600-talet och den toleranta hållning gentemot sex som var vida utbredd. Regler för det som ansågs opassande och grovt var slappa. Man försökte inte dölja sina förehavande utan man pratade öppet om sexualitet. På 1800-talet under den viktoriaiska regimen flyttar sexualiteten in bakom låsta dörrar. Sexualiteten hölls inom äktenskapet i fortplantningssyfte. Det gifta paret blev en förebild och sexualiteten blev till något hemligt. Foucault menar att vår nuvarande syn på sexualitet måste sättas i relation till historien. Det finns ett tal, en diskurs, i samhället som gör gällande att könet och sexualiteten är förtryckta och förbundna med synd varför sexualiteten måste frigöras. Det intressanta blir därav inte huruvida vi är förtryckta eller inte, utan varför vi anser oss vara förtryckta. Enligt Foucault är talet om förtryck ett förtryck i sig. I talet om sexualitet finns makt inbundet. Makten utövas inte bara genom lagar, censur och förbud utan också genom den ”sanning” som skapas i talet. Diskursen om sexualitet verkar normskapande, vissa företeelser i samhället normaliseras och andra ses som avvikande. Makten ses inte enbart som något som begränsar människors frihet utan som en kunskapsbärare i ständig förändring. Ett exempel på en diskurs kring sexualitet som förändrats är den om onani som setts som skadligt och sjukligt, sådant tal har försvunnit från den allmänna debatten kring onani (Foucault, 2002).

3.2 Socialkonstruktivism

Författaren Søren Barlebo Wenneberg (2001) skriver om socialkonstruktivismens idéer i sin bok *Socialkonstruktivism – positioner, problem och perspektiv*. Idéerna bygger på att vår kunskap och vetande är socialt konstruerade faktorer. Kunskaperna kommer ifrån det språk vi tillägnar oss under uppväxten och det faktum att vi är tänkande varelser bygger på det språk vi lärt oss. Språket har redan på förhand strukturerat verkligheten för oss. Barlebo Wenneberg menar också att socialkonstruktivistens poäng är att språket är socialt konstruerat, språket är

något vi människor skapar tillsammans. Vår kunskap och uppfattning om verkligheten är alltså socialt konstruerad (Barlebo Wenneberg, 2001).

Forskaren och psykologilektorn Vivien Burr (2003) menar att människors sociala verklighet och hur människan formar och uppfattar den är socialt konstruerat. Konstruktionerna grundar sig i mänsklig interaktion och ett kollektivt beteende. Socialkonstruktivismen är ett kritiskt perspektiv som ifrågasätter essentialistiska föreställningar om fenomen och egenskaper som naturliga. Burr menar att människan är en social varelse med en kultur och ett språk att förhålla sig till. Därför kan människor endast förstås genom att man förstår den kontext de befinner sig i. Människor formas genom kultur, bakgrund och relationer. Vidare menar hon att tanke och språk inte går att separera, detta är två faktorer som gemensamt skapar ett system för att sortera erfarenheter och ge dem mening. Språket är ett verktyg för att förstå och beskriva omvärlden och dess konstruktioner. Språket ger också konstruktionerna mening. Samtidigt som människan konstruerar sin verklighet med hjälp av språket är individen en produkt av språket (Burr, 2003).

3.3 Perspektiv på sexualitet

3.3.1 Sexualitet utifrån ett socialkonstruktivistiskt perspektiv

Burr (2003) använder sig av socialkonstruktivismen som ett verktyg för att beskriva fenomen som existerar i samhället, fenomen som är djupt förankrade och som oftast inte reflekteras över. Burr menar att människans sexualitet är ett sådant fenomen. Vi talar om en sexualitet som är av mänsklig natur, något inneboende biologiskt. Människan drivs av en *sexualdrift*, ett ordval som Burr menar målar upp en bild av att människan styrs av en maktfull kraft som inte går att förneka. Biologiska och evolutionistiska teorier beskriver sexualiteten som ovan och att den sexuella drivkraften ser till att människosläktet reproduceras. Man förstår mannen och kvinnans sexualitet som något skilda från varandra, då de har olika roller i den reproduktiva processen. Evolutionsteorin, menar Burr, verkar vilja beskriva mannens påstådda promiskuösa beteende som ett sätt att sprida sina gener, och kvinnans selektiva val av partner förklaras som en vilja av att vara säker på att avkomman blir av bra virke. Kort och gott handlar biologiska och evolutionistiska teorier om att vi i grund och botten har sex med varandra för reproduktionens skull. Om det skulle vara så ställer Burr sig frågande till varför det finns så många variationer på sexualitet. Människan har genom tiderna varit och är fortfarande sexuellt innovativa och fantasifulla. Vad människan kategoriserar som erotiskt, eller vad man ”går i gång på” är individuellt och det är svårt att se några kopplingar till varken biologiska eller evolutionistiska teorier. Hur förklarar man exempelvis fetischer som lack och läder? Andra människors sexuella preferenser och fantasier är ofta något mystifierat eller till och med avskräckande för utomstående. Burr menar att det är själva betydelsen i lacket eller lädret i sig som gör det till något erotiskt eller laddat för individen (Burr, 2003).

...meaning making is characteristically human (Burr, 2003, s. 42).

Sociologen Lena Berg skriver i *Ungdomar, sexualitet och relationer* (2009) också om sexualitet utifrån ett socialkonstruktivistiskt perspektiv. Utifrån sitt eget kuratorsarbete med unga mellan 13-23 år sammanfattar hon två karakteristiska sätt att tala om heterosexuella erfarenheter. Unga män talar om sex som njutningsfullt, de vill ha mer sex, har tjatat till sig sex och tycker att det är synd att inte tjejen har lika stor sexuell lust som de själva. De unga kvinnorna talar om sex som någonting de *egentligen* njuter av men de sällan själva hinner ta initiativet till vilket har resulterat i att det kan vara svårt att avgöra när man faktiskt vill ha sex. De känner sig pressade av killarna och uttrycker sorg över att inte längre njuta av sex eller onani. Berg menar att detta kan förstås som stereotypa bilder av heterosexuell praktik.

Det blir därför avgörande för de unga *hur* dessa berättelser förstås. Ofta förstås de utifrån könets olikheter, något som reproducerar skillnader mellan könen. Berg framhåller att det istället är väsentligt att problematisera olikheterna och försöka hitta förklaringar till hur de uppkom och vad de betyder. Hon vill anlägga ett socialkonstruktivistiskt angreppssätt där kön ses som en position med ett innehåll som är socialt och kulturellt konstruerat något som också innebär att innehållet kan förändras. Berg betonar att hur en människa kommer att agera sexuellt inte är bestämt från födseln utan man *blir* sexuell och detta sker genom samspel med sig själv och andra människor under hela livet. Det här bör också sättas i relation till en viss tid, kultur, situation och plats. Det socialkonstruktivistiska synsättet utmanar därmed mer biologiska förklaringsmodeller kring sexualitet, förklaringsmodeller som ofta ses som ”fakta”. I dessa förklaringsmodeller ses ofta fysiologiska sexuella uttryck som mer autentiska än kulturella och sociala. Berg poängterar att enligt ett socialkonstruktivistiskt perspektiv finns det kroppsliga, psykologiska och sociala dimensioner av sexualitet och alla är de konstruerade (Berg, 2009).

3.3.2 Sexuella Script

Lena Berg (2009) redogör för teorin om sexuella script av Simon & Gagnon från 1970-talet. De utgick från symbolisk interaktionism där ”jaget” skapas via interaktion. Detta innebär att individers sexuella praktik förstås som skapat genom ständig interaktion med sig själv och andra. Sexualitet får mening genom det sammanhang den existerar. Vi människor följer så kallade ”script” när vi har sex. Detta är inlärd script som dock upplevs som personliga. Simon & Gagnon menar att dessa scripts innehåll påverkas av samhället, kultur, religion, situation, relation och individuella aspekter. Dessa påverkansfaktorer är under ständig förändring vilket i sin tur medför att sexualiteten är under ständig förändring. Vem man har sex med, på vilket sätt, vid vilken tid och vilken plats är med andra ord ingen slump. För att begripligöra vad som påverkar scriptet har Simon & Gagnon skapat en modell som förväntas täcka fler analytiska nivåer. Denna modell består av sociala, mellanmännsliga och individuella script. De sociala scripten innefattar samhälleliga påbud, exempelvis är heteronormativitet ett sådant i dagens samhälle. De mellanmännsliga scripten är mer specifika, och är annorlunda i olika grupper, de berör saker som populärkultur, internet, pornografi och samtal mellan människor. De individuella scripten skapas i relation till de två föregående scripten. De individuella scripten omprövas genom hela livet, människor testas fram och desto fler egna sexuella erfarenheter desto större chans att ett mer personligt script tar form. Många unga kvinnor har svårt att skapa ett eget personligt script på grund av de samhälleliga påbuden och den makt och könsordning som råder. Enligt Simon och Gagnons teori blir formandet av ett tvåsam script, det vill säga ett sexuellt script två människor emellan ett komplext relationellt projekt (Berg, 2009).

3.3.3 Heteronormativitet

Socialantropologen Fanny Ambjörnsson (2006) redogör för queerteorin vilken berör föreställningar om normalitet och avvikelser. Man försöker att kartlägga de rådande normerna kring genus och sexualitet. Utgångspunkten är att heterosexualiteten är kulturellt, socialt och historiskt konstruerad. Fokus ligger på att försöka förklara hur heterosexualitet konstrueras, reproduceras och fungerar i praktiken. För att förklara detta använder man sig ofta av begreppet heteronormativitet. Vidare skriver Ambjörnsson om heteronormativitet: ”Med detta menar man de institutioner, lagar, strukturer, relationer och handlingar som upprätthåller

heterosexualiteten som något enhetligt, naturligt och allomfattande – alltså det som bidrar till att en viss sorts heterosexuellt liv framstår som det mest åtråvärda och naturliga sättet att leva ” (Ambjörnsson, sid 52, 2006). Lena Berg (2009) beskriver heteronormativitet som den institutionaliserade heterosexuella ordningen. Vilket innebär ett antagande att alla är heterosexuella (Berg, 2009). Ambjörnsson (2006) menar att genom att tala om heteronormativitet istället för heterosexualitet belyser man själva normsystemet och inte människors sexuella handlingar, vilka i sig inte är vare sig intressanta eller väsentliga i sammanhanget. Heteronormativiteten skapar skillnad mellan exempelvis homo- och heterosexuella, kvinnor och män. Skillnader som också innefattar olika förväntningar på hur man ska vara och handla som exempelvis kvinna eller man. Dessa skillnader mellan människor skapar också hierarkier där det normgivande är överordnat det som faller utanför normens ramar. Mycket av den institutionaliserade hierarkiordningen som exempelvis lagar som gjort skillnad på homo- och heterosexuella är idag inte längre existerande i Sverige, dock handlar den hierarkiska strukturen likväl om attityder och handlingar som gör sig gällande (Ambjörnsson, 2006). Detta präglar samhället i stort, vilket också får betydelse för hur unga människor förväntas ha sex samt tala och tänka om sex (Berg, 2009).

3.4 Diskurs

Forskarna Marianne Winther Jörgensen och Louise Phillips definierar begreppet diskurs som: *”ett bestämt sätt att tala om och förstå världen, (eller ett utsnitt av världen)”* (2000, sid 7). Vidare menar de att diskurser är representationer som dels är en spegling av verkligheten och dels bidrar till att skapa verkligheten. Olika diskurser bildar olika världsbilder och betydelseerna skiftar diskurserna emellan. Det finns olika diskurser om samma fenomen. Både bevarande och förändring av diskurser sker i språkliga sammanhang (Winther Jörgensen och Phillips, 2000). Sociologerna Mats Börjesson och Eva Palmblad (2007) beskriver diskurser som argumenterande och att människor genom olika sätt att tala om verkligheten försöker nå en dominans för just den diskurs de håller för sann. I olika diskurser kan kartläggas vad som går att uttala och vilka tabun som finns kring ett visst område (Börjesson och Palmblad, 2007). Diskurser är ingen neutral spegel av vår omvärld, våra identiteter och våra relationer utan spelar en aktiv roll både i konstruktionen och förändringen av dem (Winther Jörgensen och Phillips, 2000).

3.5 Diskursanalys

Winther Jörgensen och Phillips (2000) beskriver diskursanalysen som en teoretisk och metodisk helhet. Diskursanalys är ett sätt att analysera de mönster man kan finna i diskurser. Den har en socialkonstruktivistisk utgångspunkt men kan ta multidisciplinära ansatser, där det inte finns någon enighet i hur man skall gå till väga för att utföra en diskursanalys. Kort kan sägas att man i en diskursanalys håller en kritisk inställning till kunskap och har en syn på kunskap som konstruerad kulturellt och historiskt varpå den upprätthålls i sociala processer. De olika världsbilderna leder till olika former av sociala handlingar. Det är just dessa världsbilder och handlingar man vill kartlägga med en diskursanalys (Winther Jörgensen och Phillips, 2000).

3.6 Pornografiska diskurser

Forskaren Elisabet Häggström-Nordin (2009) delar upp olika perspektiv kring pornografin i tre huvudgrupper; en liberal, en konservativ och en radikalfeministisk. Hon menar att den liberala synen kännetecknas av att man vill värna om yttrandefriheten och tryckfriheten. De liberala anser att alla kan välja fritt och är kapabla att välja sitt eget material. Den konservativa synen fokuserar på de negativa konsekvenserna av pornografi. Pornografin

ses där som ett hot mot monogamin och den heterosexuella normen, den är vidare farlig på så vis att man kan utveckla ett beroende och cyniska attityder gentemot kärlek, intimitet och sexualitet. Inom det radikalfeministiska synsättet ses pornografi som det ultimata beviset på mäns makt och våld över kvinnor och pornografi som sådan befäster den rådande könsmaktsordningen (Magnusson & Häggström-Nordin, 2009).

Vi har valt att presentera följande teorier/forskning som endera en del av de radikalfeministiska diskurserna kring pornografi eller som en del av de mer sexualliberala diskurserna. Anledningen till att vi har valt dessa två är för att vi har uppfattat dem som de mest framträdande i debatten kring pornografi. Det är ett komplext projekt att dela upp teorier/forskning utifrån ovanstående metod. Vi har fått uppfattningen att en stor del av den etablerade forskning som har bedrivits kring pornografi är sprungen ur en radikalfeministisk grund. I kontrast till detta finns det en oändlig uppsjö av sexualliberala eller sexualpositiva debattörer på arenan. Forskning i sexualliberal anda har bedrivits i en mycket ringa utsträckning. Dock börjar man kunna se fler skiftningar och nyanser i den nutida forskningen, vilket kan tyda på att de sexualliberala rösterna börjar ta plats igen och nu inom den akademiska världen. Vi vill uppmärksamma själva diskurserna kring fenomenet pornografi varför det inte blir av allra största vikt *hur* dessa har uppstått – genom forskning eller debattörer.

3.6.1 Radikalfeministisk diskurs

Psykologen och sexologen Thore Langfeldt har i sin bok *Erotikk og fundamentalisme* (2005) gjort en sammanfattning av de feministiska diskurserna kring sexualitet. Han skriver att kvinnorörelsen från dess begynnelse har arbetat för kvinnors sexuella rättigheter, dock från olika läger. Vissa kämpade för kyskhet hos båda könen innan äktenskapet, andra kämpade för en större sexuell öppenhet. Han menar dock att tidiga feminister sågs som ett exempel på den frigjorda kvinnan, vilket blev en paradox när pornomotståndet växte sig starkt. Feminister hävdade att pornografi ledde till kvinnoförtryck och att det på grund av pornografi väcktes något i män som ledde till våld och våldtäkt mot kvinnor. Vidare redogör Langfeldt för en undersökning gjord av Larry Baron i USA (1990) där inget samband mellan pornografi och mäns förtryck av kvinnor framkom. Tvärtom visade den att en hög jämställdhetsnivå hängde ihop med en högre grad av sexualliberalism vilket också ledde till långt mindre våld mot kvinnor i nära relationer. Det här gick stick i stäv med det som pornomotståndare hävdade. Kvinnofrontens antiporraktion syftade till att få bort pornografi och ersätta den med ”bra” erotik. Vidare skriver Langfeldt att lite energi lades på att få fram alternativ erotik, energin lades istället på angrepp av pornografi och av män. Då inget sexualpositivt alternativ presenterades kunde snart kristna grupper samarbeta med feministerna. S/M (sado-masochism)pornografi sågs som legalisering av våldtäkt och våld mot kvinnor, trots att S/M-utövare själva framhöll att S/M relationer inte är könsrelaterade. Langfeldt poängterar avslutningsvis att det finns olika former av feminism; det finns grupper som är för sexuell öppenhet och det finns de kristna och radikalfeministiska som är antiporrorienterade (Langfeldt, 2005).

Andrea Dworkin var författare och radikalfeminist och skrev i *Pornography: men possessing women* (1981) om pornografi och dess biverkningar. Hon menar att pornografin är objektifierande och central för männens sexuella handlingar. I pornografin används våld mot kvinnor och kvinnor våldtas. Detta anser Dworkin speglas i samhället, pornografi är teorin och våldtäkt är praktiken. Vidare skriver hon att kvinnor i pornografi är reducerade till att vara inget annat än sitt könsorgan. De manliga konsumenterna får upplevelsen av att kvinnan är tillgänglig för dem, något som gör henne till ett objekt eller som Dworkin uttrycker det –

till en hora i männens ögon. Hon belyser att frihet kan nås först när pornografi inte längre existerar. Hon förkastar sexliberalernas argument om en fri sexualitet på följande sätt: *"Freedom is the mass-marketing of woman as whore. Free sexuality for the woman is being massively consumed, denied an individual nature, denied any sexual sensibility other than that which serves the male"* (Dworkin sid 209, 1981).

Catharine MacKinnon är professor i juridik och radikalfeminist. Pornografi är gjord av och för män enligt MacKinnon (1989). Hon anser att pornografi påverkar hela sexualiteten, då ägande och utnyttjande visas i pornografi blir det naturligt att männen tar till sig dessa bilder. Pornografi visar övergrepp och våld, något som påverkar män att begå våldshandlingar och sexualbrott mot kvinnor. Pornografi exploaterar och säljer kvinnor, någonting som kan fortskrida eftersom människor definierar pornografi till att handla om sex istället för om kvinnor. De bilder pornografi visar upp reproducerar en manlig dominans i samhället. Män behandlar kvinnor så som de ser på kvinnor och i pornografi ses kvinnor som objekt. MacKinnon anser att pornografi till sin natur är våldsamt och skapar könshierarkier, annars hade det inte varit just pornografi: *"Pornography does not work sexually without gender hierarchy. If there is no inequality, no violation, no dominance, no force, there is no sexual arousal"*(MacKinnon sid 211, 1989).

McNair (1996) redogör för de ofta påvisade negativa effekterna med pornografi och dess antisociala struktur. Han nämner forskare såsom Zillman, Donnerstein och Russell som publicerat forskning som visat på ett tydligt samband mellan pornografi och antisociala beteendemönster, våld mot kvinnor och sexualbrott. Zillman menar att det finns en koppling mellan konsumtion av pornografiskt material och sexuellt avvikande beteende samt extrema former av sexualitet. Vidare talar McNair om Donnersteins forskning med resultatet att det finns ett starkt samband mellan användandet av pornografiskt material och våld mot kvinnor. Russell varnar för att pornografi kan väcka ett begär att våldta kvinnor hos män som tidigare inte har haft det. McNair menar att den här typen av forskning saknar all form av validitet och är vad han kallar artificiell. Han menar att dessa antipornografiska synsätt är baserade på behavioristiska och tvivelaktiga metoder, på det viset att det finns stora svårigheter både metodologiskt och etiskt för den här typen av experimentella forskningsstudier. Resultatet man får i laboratoriesituationen tenderar att vara svårt att applicera på verkligheten då det är svårt att få experimentet realistiskt (McNair, 1996).

3.6.2 Exempel på svensk forskning

Nedan följer mer nutida svensk forskning med klara radikalfeministiska tendenser.

I psykologstudenterna Sotiris Greveniotis och Anna Larssons diskursanalys *Unga kvinnor samtalar om pornografi* (2004) är informanterna överens om att pornografin påverkar men det är svårt att säga på vilket vis. Informanterna anser att pornografin skapar föreställningar och mallar för hur kroppar och den sexuella akten dem emellan ska se ut. Den påverkan pornografin har på oss behöver inte nödvändigtvis vara negativ, den kan exempelvis vara inspirerande, menar informanterna. Greveniotis och Larsson sammanfattar hur informanterna upplever sig klämda mellan olika diskurser; den pornografiska diskursen som påbjuder en viss kropp och en viss sexualitet. Det finns en motstridig uppfattning om att pornografi är något förtryckande men att det samtidigt är filmade fantasier. Vidare talar informanterna om ett hora – madonna komplex, det vill säga att vara lagom sexuellt aktiv. Greveniotis och Larsson menar att informanterna uttrycker en känsla av att hur de än gör, så gör de fel. De pratar om att tjejer är mer begränsade än vad killar är och att det finns fler restriktioner vad gäller kvinnans sexualitet. Greveniotis och Larsson drar paralleller till en socialkonstruktivistisk diskurs i hur informanterna återkommande under studien diskuterar hur skillnaderna har

uppstått. Att man redan som barn får olika bemötande beroende på kön, och att det är där skillnaderna uppstår mellan man och kvinna. Det är därför, menar informanterna, som tjejer och killar har olika förhållande till pornografi. Greveniotis och Larsson menar att då pornografi anses vara ett manligt fenomen, blir mötet och talet om fenomenet i sig förvirrande för kvinnor (Greveniotis/Larsson, 2004).

Forskarna Thomas Johansson och Nils Hammarén (2006) menar att även om det finns en mängd olika åsikter kring pornografi är det en negativ och kritisk hållning som präglad debatten i det svenska samhället. Vidare menar de att pornografikonsumtion ses som något smutsigt och äckligt och att det fördöms i politiska diskussioner och i media. Pornografi ses ofta som kvinnoförnedrande, något som motsvarar resultatet från Johansson och Hammaréns undersökning av bland annat attityder till och konsumtion av pornografi bland unga män och kvinnor. Undersökningen stöder också det som mycket annan forskning pekar på, att de största konsumenterna till pornografi är män. De unga männen hade dessutom en mer positiv inställning till pornografi som sådan (Johansson/Hammarén, 2006).

Häggström-Nordin (2009) har gjort en enkät – och intervjustudie bland gymnasieungdomar. Resultatet visar att ungdomarna talade om pornografi som en arena där det uppvisas en traditionell genusordning med män i överordnad maktposition och kvinnor i underordnade positioner. Studien visade också på tydliga genusskillnader i konsumtion av pornografi och i upplevelser kring densamma. Sammanfattande kan sägas att de unga männen även i denna studie konsumerade porr i högre utsträckning än de unga kvinnorna, vilka även gav fler negativa exempel på hur pornografi kunde leda till osäkerhet/ krav samt en ”förvrängd bild av sexualitet”. Vidare oroade sig ungdomarna i studien för vilka konsekvenser pornografi kan ha för unga konsumenter, de uttryckte även en oro för aktörerna i pornografiska produktioner. Dessutom menade de att sexualitet och känslomässiga relationer var separerade i pornografiskt material, någonting som upplevdes som negativt. Häggström-Nordin skriver att ”*pornografi verkar vara ett område där en fördomsfull syn på sexualitet presenteras*” (Häggström-Nordin, sid 72, 2009). Hon nämner därefter en rad olika forskare som uppvisat resultat i den riktningen. Bland annat skriver hon om Zillman som skrev att ungdomar som utsätter sig för ohämmad konsumtion av pornografi löper en större risk för att utveckla en känslomässig kyla och inta cyniska attityder till kärlek och sexuell njutning, eftersom pornografiskt sex sker utan känslomässiga band mellan parterna. Häggström-Nordin refererar även till en studie gjord av Svedin & Priebe som bland annat uppvisade att högkonsumenter av pornografi hade sämre psykisk hälsa, deltog i antisociala aktiviteter i högre utsträckning samt oftare uppvisade beteendemässiga problem (Häggström-Nordin, 2009).

3.6.3 Sexualliberalistisk diskurs

Journalisten Petra Meyer (2000) skriver i *Shocking Lies* att det som ses som problematiskt med pornografi oftast är att den sexualitet som uppvisas leder till ökat våld mot kvinnor, objektifiering av kvinnor, en missvisande bild av sexualitet, ungas sexualvanor skadas samt den skada som porraktörerna åsamkas genom sin medverkan. Hon menar att denna typ av fördömande inte har så mycket med pornografi som sådan att göra utan istället handlar om en kamp om den ”goda” sexualiteten. Vidare menar Meyer att pornografi sätter sig i opposition mot den rådande sexualmoralen. Inom pornografi visas mängder av olika sexualiteter vare sig de ses som önskvärda eller inte av samhället i stort. Den rådande sexualmoralen ser monogami, parrelationer och reproduktion som den goda sexualiteten. ”*Sexualiteten betraktas i stort som sekundär till kärleken och den sexuella akten förväntas ge uttryck för den kärlek som existerar mellan parterna*” (Meyer, 2000, sid 66-67). Pornografi fokuserar istället på sex för själva sexets och njutningens skull, något som givetvis kolliderar med synen på den

”goda” sexualiteten. Meyer menar att de röster som utmålar den sexualitet de anser visas i pornografi som dålig och förnedrande har en snäv och intolerant syn på sexualitet. Att sjukdomsförklara dem vars njutning de ser som oacceptabel medför en allvarlig risk. Vem har egentligen rätten att avgöra vad som är en bra respektive dålig sexualitet? (Meyer, 2000).

Petra Östergren (2006) vill lägga skiljelinjen mellan en ”god” och en ”dålig” sexualitet på samma ställe som lagen lägger den. Hon menar att allt som är tillåtet *utan* en kamera per automatik bör vara det *med* en kamera. Vad sedan varje enskild individ väljer att konsumera eller finner upphetsning i är individuellt och måste också få vara så. Fördömande av olika former av sexuella praktiker är ingenting annat än gammal hederlig sexualmoral som tar sig nya uttryck. Vidare menar Östergren att uppfattningen hos en del människor att pornografi eller åtminstone viss pornografi är äcklig och sjuklig – en uppfattning som lett till en rad aktioner – kan förklaras. Det handlar om att det man själv inte uppskattar, det ser man som äckligt eller dåligt. Grundläggande för reaktionen är effekten av tankemönstret om sex som bryter mot normen. Vidare innebär det att sexualitet som inte tillhör ens egna lustkartor, eller som man helt enkelt inte förstår uppfattas som just äckligt eller dåligt. Östergren menar att en paradox i den radikalfeministiska diskursen är den om kvinnors rätt till sin kropp. Radikalfeministerna ser pornografi som förtryckande för kvinnor, något som håller tillbaka kvinnor från rätten över sin kropp och sexualitet. Dock verkar endast denna rätt gälla när kvinnor gör val som radikalfeministerna själva sammankopplar till en fri sexualitet. Man är således för friheten över sin egen kropp om man förvaltar denna frihet väl. För att en kvinna skulle välja att medverka i pornografi eller genomföra sexuella akter som återspeglar den pornografiska scenen, det är dåligt och genom det valet har man förbrukat sin rätt att välja (Östergren, 2006).

Journalisten Lars Jonsson (2000) skriver i antologin *Shocking lies* om moralisk panik i det nya seklet. Han frågar sig varför reaktionen mot pornografi kommer trettio år efter den första vågen av sexuell frigörelse och nästan lika många år efter det att pornografin släpptes fri. Jonsson menar att en förklaring är att radikalfeministerna som hävdar att pornografin är lika med sexuellt förtryck, har haft ett stort inflytande på den feministiska debatten i Sverige. Det är svårt att ifrågasätta en samsyn som en gång är fastställd inom olika politiska partier, kvinnogrupper och alternativrörelser. Jonsson fortsätter att exemplifiera med den svenska sexköpslagen som trädde i kraft år 1999. Det är en lag som kriminaliserar sexköp och där sexarbete är en kränkning av kvinnan. Pornografi blir därmed en kränkning av kvinnan då det kan ses som sexarbete även om det inte innefattas av sexköpslagen. Att medverka i pornografi ses som ett tvång och därmed erkänns det inte som ett sexuellt uttryck. Det här passar inte i den normativa sexualiteten utan väcker ett personligt och kulturellt hot som i sin tur väcker ett motstånd med exempelvis ett krav på skärpt lagstiftning. Motståndet ser lösningen i förbud och samhällslig stigmatisering genom att hylla ”den goda sexualiteten”. Bättre arbets- och sociala villkor eller ett samhällsligt stöd till produktion av kvalitetspornografi förs inte fram som en alternativ lösning. Pornografi ses som ett uttryck för en rådande könsmaktsordning och gestaltar även denna över- och underordning i sin produktion. Debatten handlar om lagskärpningar och att komma åt gestaltningar av en viss sexualitet som inte anses god före att påverka hur villkoren ser ut för de som medverkar. Talet om att motståndet inte härrör sig från sexualmoral utan handlar om förtrycket av kvinnor blir tomma ord eftersom fokus ofta ligger på förbud mot pornografi som fenomen och inte på att skärpa villkoren för de medverkande (Jonsson 2000).

3.6.4 Exempel på svensk forskning

Följande forskning är exempel på forskning som nyanserar bilden av pornografi. Det är försök att förstå människors erfarenheter och uppfattningar av pornografi utan att förkasta pornografi som fenomen. Därav anser vi att det är relevant att belysa denna typ av forskning. Det finns tendenser av sexualliberalism snarare än radikalfeminism i resultaten.

I sociologen Lena Bergs licentiatavhandling *Lagom är bäst* från år 1999, får vi ta del av unga kvinnors berättelser om pornografi. I avslutande diskussion skriver Berg att informanterna är överens om att pornografins skildringar av heterosexuell samvaro har mycket lite att göra med deras förväntningar på och erfarenheter av heterosexuell samvaro. De unga kvinnorna i studien beskriver pornografien som något kränkande och känslolokalt. De menar att de inte blir sexuellt upphetsade av pornografins skildringar av heterosexuell samvaro men att de å andra sidan har upplevt att kroppsligen bli sexuellt berörda av pornografien. De förklarar det komplexa i detta med att det råder ett tabu kring att tjejer tittar på och njuter av pornografi. Informanterna för ett resonemang kring att det är tabu för ”fina flickor” att bli sexuellt upphetsade av att titta på pornografi. Berg tolkar ”fina flickor” resonemanget som ett uttryck för att en lagom - norm för de unga kvinnornas sexuella beteende också har betydelse för deras förhållningssätt till pornografi. Själva brottet mot tabutolkar informanterna som något som ökar den sexuella upphetsningen. Berg menar att tabut ligger i linje med kulturella normer kring hur sexuell lust och upphetsning anses uppstå. Normer kring det som anses upphetsande gör att utmaningar av det som ”normalt” förväntas vara upphetsande ökar upphetsningen än mer. Informanterna talar även om kroppen och dess signaler som till exempel sekretutsöndring i slidan, som ett uttryck för sexuell lust. De förstår kroppen som naturlig och det ligger i linje med de kulturella konstruktioner kring kropp/själ- dualism och sexualitet som finns. Berg antar i sin studie att informanterna ser kroppen och dess uttryck som naturliga och äkta och menar att informanterna använder sig av olika strategier för att kunna hantera att de blir upphetsade av den pornografi de förkastar. Strategier som att kroppen ses som ”naturlig” och att det råder ett tabu mot pornografi (Berg, 1999).

Pernilla Nigård skriver i sin d-uppsats i socialt arbete *Unga män om porr* (2007) att användningen av pornografi ofta ger upphov till både skam och skuld bland de unga männen. Hon förklarar detta med att vi i Sverige har en relativt restriktiv sexualsyn. Sexualiteten tillåts, men endast vissa former är tillåtna, något som skapar en ambivalens. Å ena sidan tittar en stor del av de unga männen i studien på pornografi, å andra sidan tycker de att pornografi är kvinnoförnedrande och de känner skuld och skam i samband med konsumtion av den. Sexualitet i Sverige beskrivs ofta som problematisk, vilket pornografien är ett lysande exempel på. Många av dem som debatterar pornografi associerar den med gruppvåldtäkter och övergrepp på barn snarare än med åtrå och lust. Vidare menar Nigård att det finns en negativ diskurs kring pornografi i samhället, något som speglar intervju svaren i hennes studie. Hon beskriver det som att de svar hon fått kring pornografi är starkt kopplade till det förakt och den negativitet som finns representerad kring pornografi i samhället. Nigård lyfter också fram flera aspekter av pornografi som skulle kunna tolkas som positiva, hon menar att pornografi kan vara en krydda i sexlivet och ses som inspiration. Hon nämner också att pornografi är ”sex på användarens villkor”, det finns inga krav eller förväntningar på användaren. Trots att Nigårds studie berör unga mäns användning och attityder kring pornografi belyser hon att det inte är irrelevant hur män förhåller sig till pornografi för att förstå hur kvinnor uppfattar pornografi. Eventuella skillnader mellan könen existerar inte i ett vakuum utan är sammanlänkade med varandra (Nigård, 2007).

Johansson & Hammaréns (2006) studie visar att de som tittat på pornografi i högre grad är nöjda med sin kropp, tycker att de är sexiga/snygga, skäms mindre över onani och tycker att det är ”okej” att ha sex utan att vara kär etc. Studien visar även att trots att män i större utsträckning än kvinnor tittar på pornografi lägre ner i åldrarna jämnar det mönstret ut sig och under gymnasietiden har de flesta konsumerat pornografi någon gång oavsett kön. De flesta tjejer i studien är negativt inställda till pornografi medan det finns betydligt större skiftningar i killarnas svar. Johansson och Hammarén menar att: ”*Det kan vara svårt att medge att man blir upphetsad av någonting man samtidigt föraktar*”(Johansson/Hammarén, 2006, sid 39). Johansson och Hammarén tycker sig också se ett mönster, där killar i huvudsak för första gången konsumerar pornografi *innan* sexualdebuten och tjejer *efter* sexualdebuten. Detta förklarar de med att sexualdebuten för tjejer förmodligen innebär att de vågar bejaka sina egna lustimpulser i högre utsträckning. Vidare skriver Johansson och Hammarén att det är att tillskriva pornografin allt för stor makt att säga att den allena påverkar individens sexualitet och dess uttryck, man bör istället se pornografin som en del i en större sexuell rymd (Johansson/Hammarén, 2006).

Forskarna Lotta Löfgren-Mårtenson och Sven-Axel Månsson (2006) har genomfört en kvalitativ studie om 14-20 åringar och pornografi. De urskiljer tre huvudsakliga användningsområden av pornografi i ungdomarnas värld. Den första är porr som umgängesform där syftet i första hand inte är att bli upphetsad utan att utforska och prova sig fram i ett samspel med andra vilket blir en sorts normativ vägledning. Det andra användningsområdet är pornografi som kunskapskälla. Det handlar om att inhämta kunskap och lära sig saker om sex. Kunskapsinhämtningen sker inte i ett vakuum utan i ett samspel med andra kunskapskällor. Tredje och sista användningsområdet är pornografi som inspiration till sexuell upphetsning på egen hand eller med en eller flera partners (Löfgren Mårtenson och Månsson, 2006).

Psykoterapeuten Björn Wrangsjö (1981) menar att det är viktigt att inte se på sexuella fantasier som något felaktigt eller sjukligt. Fantasin fyller en funktion för människan, precis som religion gör. Med fantasin kan man göra vad man vill och man kan vara vem man vill i fantasins rike. Sexuella fantasier kan användas för att skapa förutsättningar att slingra sig förbi tabun och ägna sig åt sin egen lust för man vet att det är en fantasi och att det inte kommer att hända i verkligheten (Wrangsjö, 1981).

Ottarredaktören Titti Hasselrot (1981) menar att människor själva bär ansvaret för sina sexuella fantasier och därav kan de upplevas som konfliktfyllda eller skamliga. Då fantasier alltid är skapade av individen och ofta kan vara svårförklarade så förvaras de i det innersta rummet och blir det mest privata vi bär på. Hasselrot skriver om författaren Nancy Friday (1973, 1975) och hennes arbete gällande sexuella fantasier. Friday menar att man inte ska vara rädd för sina sexuella fantasier, för de är just fantasier och inte någonting farligt. Det är däremot farligt att sätta likhetstecken mellan fantasi och verklighet. Existensen av sexuella fantasier bör lyftas fram i ljuset och inte hållas dolda i mörkret. Att känna igen sina egna sexuella fantasier i andras kan vara avdramatiserande och reducera skamkänslor. Ett benämning av de egna fantasierna kan vara en källa till självinsikt (Hasselrot, 1981).

4. METOD

Följande kapitel berör den metod vi har valt att använda oss av. Det innebär att vi kommer att beskriva metoden som sådan samt hur vi har tillämpat den. Vi analyserar även frågor gällande reliabilitet, validitet, generaliserbarhet och etiska överväganden.

4.1 Kvalitativ forskningsansats

Vi har en explorativ ansats, vi vill upptäcka mönster i hur kvinnorna talar om pornografi för att sedan försöka koppla det till rådande diskurser. Vidare vill vi nå en kunskap om kvinnornas subjektiva upplevelser av pornografi utifrån deras egna ord, uttryck och meningsbeskrivningar. Enligt Larsson (2005) kännetecknar detta den kvalitativa metoden. Kvalitativa undersökningar beskriver attityder, tankar och känslor kring det forskaren ämnar undersöka.

4.2 Val av metod

Vi har valt att använda oss av fokusgruppsintervjuer som datainsamlingsmetod för vår uppsats. Larsson och Lilja (2005) menar att en fokusgrupp används med fördel när det är intressant att undersöka hur en viss grupp samtalar kring ett fenomen, med relativt liten påverkan från intervjuaren. Fokusgrupper är också fördelaktigt för att få fram skiftningar i svaren i en till synes ganska homogen grupp. Meningen är att en kollektiv bild, den allmänna diskursen, kring ett fenomen ska framkomma. Tidigare studier visar att könsseparerade grupper är en fördel i fokusgrupper bland unga människor (Larsson, Lilja m.fl, 2005). Det är just diskursen kring fenomenet pornografi som vi vill undersöka. För att göra en avgränsning har vi valt att försöka kartlägga de diskurser som finns bland kvinnor mellan 20-29 år i Sverige idag. Vi har inte valt att använda oss av enskilda djupintervjuer med anledning av att vi med fokusgrupperna ville fånga känslan av att sitta i en grupp med unga kvinnor och samtala om pornografi. Det tror vi var det mest lämpliga sättet för oss att nå kollektiva föreställningar som existerar i samhället. Meningen var inte att deltagarna skulle återge sina egna personliga upplevelser av pornografi utan att den kollektiva bilden skulle speglas. Det är förstås inte alltid särskilt lätt att skilja mellan dessa. Könssepareringen syftar inte till att hitta skillnader mellan män och kvinnors svar, den är önskvärd för att unga kvinnor i blandade grupper riskerar att bli osynliggjorda (Larsson, Lilja m.fl, 2005). Då pornografi är ett område där det ofta försöks påvisas skillnader mellan kvinnor och mäns konsumtion och attityder valde vi medvetet att avgränsa oss till att endast använda oss av kvinnliga informanter för att inte hamna i en jämförelse mellan kön. Wibeck (2010) beskriver fokusgrupper som en datainsamlingsmetod där data hämtas genom den gruppinteraktion som äger rum runt ett visst ämne som är förutbestämt av forskaren. Det väsentliga är således interaktionen, att det är ett visst ämne som berörs och att det är forskaren som bestämt ämnet. Interaktionen sker dels mellan deltagarna men också mellan det som sägs i fokusgruppen och det större sociokulturella sammanhang deltagarna ingår i (Wibeck, 2010).

4.3 Litteratursökning

Vi har framförallt använt oss av GUNDA:s sökmotor på Göteborgs Universitet men även LIBRIS, SWEpub och Göteborgs Stadsbibliotek för att finna material till studien. Vår handledare Barbro Lennèr Axelsson har förmedlat anvisningar om litteratur och även lånat ut användbart material.

4.4 Urval

Vi har kombinerat ett bekvämlighetsurval med ett snöbollsurval. Våra kriterier var att deltagarna i studien skulle vara kvinnor mellan 20-29 år och att de skulle vara intresserade av att diskutera pornografi i en grupsituation. Vi hörde oss för bland vänner och bekanta om det fanns något intresse för att medverka i studien. Vi bad de som var intresserade att i sin tur höra sig för bland sina vänner och bekanta. Tre olika fokusgruppsintervjuer genomfördes med fem deltagare i två av grupperna och sex deltagare i den tredje. Gällande antal deltagare menar Wibeck (2010) att det optimala antalet för en fokusgrupp är mellan fyra och sex deltagare. Wibeck framhåller vissa aspekter i planeringen av grupperna som man som forskare bör ha i åtanke. Hänsyn bör tas till intrapersonella faktorer, det vill säga individernas personligheter, vilket är avgörande för hur de kommer att agera i gruppen. Det är viktigt att få en lämplig blandning av personer avseende demografiska variabler som ålder, kön, inkomst, yrke, utbildning, religion och etnisk härkomst. Det underlättar om deltagarna har relativt lika socioekonomisk bakgrund, kunskap och utbildning (Wibeck, 2010). Vi anser att vi har haft en god demografisk spridning gällande socioekonomisk bakgrund, kunskap och utbildning i vårt urval. Informanterna var under fokusgruppsstillfället mellan 21-29 år. Bland våra informanter fanns personer som var studerande, hade en färdig akademisk examen och arbetade samt personer utan några högskolepoäng med olika former av arbeten. Det var en jämn fördelning av klassbakgrund hos kvinnorna, där ungefär hälften själva definierade sig som arbetarklass och andra halvan som medelklass. Det var en kvinna som definierade sig som övre medelklass. Vi avgränsade oss till kvinnor i Göteborgsområdet då det var vad som var praktiskt genomförbart för oss. Vidare skriver Wibeck (2010) att även de interpersonella faktorerna är väsentliga, alltså vad som pågår mellan deltagarna. Hon belyser vikten av gruppkohesion, det vill säga att deltagarna känner tillhörighet i gruppen även då det är en tillfällig grupp. Gruppkohesionen tenderar att öka om deltagarna upplever likhet i bakgrund och attityder, det innebär inte att man måste hålla med varandra men att det kan bli problem om deltagare har allt för skilda åsikter. Dessutom menar Wibeck att det bör tas i beaktning att en för hög gruppkohesion kan vara negativt då det tenderar att innebära att endast ett sätt att yttra sig på blir accepterat. Man bör också fundera över gruppkompatibiliteten, personer med liknande personliga karakteristiska är mer kompatibla och detta medför oftast en högre effektivitet i gruppen. Den sista interpersonella faktorn att begrunda är social makt och vilka personer som uppfattas som att de är i maktpositioner (Wibeck, 2010). För oss var det en omöjlighet att i förväg veta vad deltagarna skulle ha för åsikter kring ämnet pornografi. Vi satte samman grupperna efter önskemål från deltagarna och vi såg till att alla deltagare skulle känna minst en annan person i gruppen. Vår förhoppning var att deltagarna skulle känna tillräckligt hög gruppkohesion för att öppet kunna diskutera ämnet samt att de inte skulle uppleva vår sociala makt som forskare som påverkande. Under fokusgruppsintervjuerna upplevde vi att gruppkohesionen skiljde sig grupperna emellan. I en fokusgrupp fick vi känslan av att det var svårare för deltagarna att föra en öppen diskussion än vad det var i de övriga grupperna. Något som kan ha berott på att vissa deltagare kan ha uppfattats som innehavare av mer social makt än övriga deltagare. Dock upplevde vi att det blev en konstruktiv diskussion även i denna grupp. Trots att det var ett bekvämlighetsurval gjorde vi en ansträngning för att gå utanför vår närmsta bekantskapskrets. Detta för att det skulle kunna finnas en risk att de närmaste vännerna både före och under en fokusgruppsituation skulle ha känt av vad vi personligen ansåg om ämnet, något som kunde ha påverkat deras uppfattningar.

4.5 Intervjuguide

Vi har valt att använda oss av halvstrukturerade intervjuer. Enligt Kvale (1997) är det en metod som med fördel används när intervjuaren vill fånga informanternas beskrivningar av

sina upplevelser. Vår strävan var att ha så lite inblandning från vår egen sida som möjligt. Vi förde in nya frågor men lät i övrigt diskussionen flöda fritt däremellan. En intervjuguide utformades för fokusgruppsintervjuerna. Denna innehåller teman och förslag till frågor som diskuterades. Frågorna är relaterade till de teman som är centrala för intervjun, den teoretiska grund som studien vilar på och till den kommande analysen (Kvale, 1997). Utgångspunkt för vår intervjuguide har delvis varit RFSU:S handbok *Samtala om pornografi i skolan* (2009) och däri Olle Wallers kapitel *Att prata porr med ungdomar*. Vi ansåg att det var viktigt att välja frågor som redan var beprövade. Även om kvinnorna i vår studie inte är ungdomar så ansåg vi att flertalet av frågorna i kapitlet var användbara. Vissa frågor har vi använt oss av som de ursprungligen löd, andra har vi omformulerat och några har vi lagt till själva. Intervjuguiden finns i bilaga 2.

4.6 Bearbetning och analys

Författarna David W. Stewart och Prem N. Shamdassani (1990) skriver om bearbetning av fokusgruppsintervjuer. Transkribering innebär att nedteckna talat språk så att det återges så exakt som möjligt. De menar att hur mycket man väljer att transkribera är beroende på syftet och kan variera. Dock framhåller de att det vanligast förekommande är att transkribera sina intervjuer i helhet och sedan välja passande teman till analysen varpå man kan använda och redovisa representativa citat under dessa. Fördelen med detta är att det blir förståeligt och lättöverskådligt för läsaren. Nackdelen kan vara att vad som lyfts fram tenderar att bli färgat av forskaren (Stewart/ Shamdassani, 1990). Fokusgruppsintervjuerna spelades in på band. Vi valde sedan att transkribera intervjuerna i sin helhet och sedan utifrån sortering av materialet att dela in empirin i följande teman:

Pornografins innehåll, Positiva aspekter av pornografi, Negativa aspekter av pornografi, Skamkänslor, Fantasier och Önskad förändring av pornografen.

Vid vår bearbetning av empirin anser vi att det har varit en fördel för oss att arbeta två tillsammans. Det gör att forskarpåverkan blir mindre då vi ständigt har fått föra en dialog kring exempelvis vilka citat som ska användas under vilket tema. Alla informanter är representerade i resultatdelen. Vissa har varit mer aktiva och en del mindre. Vi har ett stort material och har varit tvungna att begränsa vilka citat vi presenterar i resultatet. Detta medför att citaten inte alltid är beroende av varandra utan kan vara hämtade från olika grupper. Det är något vi har valt att göra för att få så stor variation och representation som möjligt från grupperna.

4.7 Diskursanalys

För vår analys har vi valt att stå på en socialkonstruktivistisk grund. Vi har använt oss av en diskursanalys för att tolka den empiri vi har fått fram. En diskursanalys syftar till att undersöka vad som är ett kulturellt acceptabelt sätt att tala eller handla så som det framträder i ett vardagligt resonemang (Larsson, Lilja m.fl, 2005). De relevanta frågorna för oss blir således vad som är ett accepterat sätt att tala om pornografi på och vad som inte är ett accepterat sätt? Hur ser det vardagliga resonemanget ut kring detta ämne? Vilka värderingar och synsätt ligger till grund för det vardagliga resonemanget?

Wibeck (2010) skriver att fokusgrupper kan användas för att analysera vilka aktörer deltagarna tillskriver handlingsutrymme och därmed makt. Det sammanfaller inte med vilka som besitter den egentliga makten eller det faktiska handlingsutrymmet. Dock händer det ibland att de överensstämmer. Wibeck menar att det också blir intressant att se hur deltagarna framställer sitt eget och andras handlingsutrymme genom att analysera hur de avfärdar,

hävdar eller problematiserar det. Att analysera de aktörer och det handlingsutrymme som diskursivt konstrueras under fokusgruppsintervjun belyser hur deltagarna ser på maktrelationer i samhället och sin egen plats i detsamma (Wibeck, 2010). Det är väsentligt för vår studie att se hur kvinnorna talar om handlingsutrymme när det kommer till pornografi och sexualitet. Vem har makten att påverka hur man ser på sexualitet? Har pornografin det? Har de olika rösterna om pornografi det? Vilken makt har kvinnorna själva?

Winther Jörgensen och Phillips skriver i *Diskursanalys som teori och metod* (2000) om kritisk diskursanalys. En sådan har som huvudsyfte att undersöka relationer mellan diskurser och social- och kulturell utveckling i olika sammanhang. Det här åstadkommer man genom att ställa upp teorier och metoder för att problematisera och undersöka dessa relationer. Vidare ställer Winther Jörgensen och Phillips upp fem huvuddelar i en kritisk diskursanalys, vilka är följande:

1. Sociala och kulturella processer och strukturer har en delvis lingvistisk-diskursiv karaktär. Det är talspråk, skriftspråk och bilder som ses som det lingvistiska och analyseras utifrån en språklig aspekt.
2. En diskurs är både konstituerad och konstituerande, vilket innebär att diskursen inte bara bidrar till att forma sociala strukturer och processer utan den speglar också de strukturer och processer som existerar.
3. Språkbruket ska analyseras empiriskt i det sociala sammanhanget.
4. En diskurs fungerar ideologiskt, vilket innebär att diskurser reproducerar ojämlika maktförhållanden. En social grupp underkastas andra grupper i diskurser.
5. Att använda kritisk diskursanalys är att bedriva kritisk forskning. Den kritiska diskursanalysen syftar till att kartlägga maktrelationer i samhället och de rådande normerna kring vissa fenomen. Det är härifrån man kan kritisera dessa relationer och sedermera arbeta för social förändring.

Winther Jörgensen och Phillips (2000) skriver om Faircloughs arbete. Han anses vara en frontfigur för kritisk diskursanalys. Fairclough menar att diskurser bidrar till att skapa sociala identiteter, sociala relationer samt kunskaps- och betydelsesystem. Han anser att det finns två dimensioner av en kritisk diskursanalys att fokusera på. Dels den kommunikativa händelsen, att empirin man berör är ett fall av språkbruk som speglar både det praktiska och sociala. Och dels den rådande diskursordningen vilket kan ses som summan av de diskurstyper som används inom en specifik kontext. Exempelvis finns det olika diskursordningar för medicinska områden än för kommunikativa områden (Winther Jörgensen/ Phillips, 2000). Vi har använt oss av en kritisk diskursanalys för att analysera den insamlade empirin. För oss har det inneburit att vi har försökt att fånga vilka de rådande diskurserna kring pornografi är. Rådande diskurser som i sin tur påverkar hur de unga kvinnorna förhåller sig till pornografi. Vad lyfts fram som det önskvärda sättet att förhålla sig? Vad innebär det för kvinnornas syn på sexualitet? Vilken sexualitet underkastas i diskursen? Hur påverkar de rådande normerna kring pornografi hur man talar om det, vad lyfts fram och vad gör det inte? Med vår socialkonstruktivistiska ansats följer att vi inte sökt efter någon "sanning" kring fenomenet pornografi utan efter en förståelse för hur vi skapar sanningar kring pornografi. Vi är medvetna om svårigheterna med att genomföra en diskursanalys. Det finns olika faktorer som påverkar vilka diskurser som framträder i en fokusgruppsituation. Under analysarbetet har vi kontinuerligt reflekterat över vår egen roll i att tolka informanternas utsagor eftersom det kan finnas en risk att forskare tolkar diskurserna utifrån sin egen livsvärld.

4.8 Etiska överväganden

Vi har följt de allmänna etiska riktlinjerna för kvalitativa studier. Informanterna har varit informerade om syftet med studien, tänkbara fördelar och risker samt att deltagandet är frivilligt och att de kunde avbryta sitt deltagande när de ville. Vidare följer krav på konfidentialitet som vi har följt. Det innebär att information vi fått oss till del genom fokusgruppsintervjuerna inte har redovisats i den färdiga rapporten så att informantens identitet på något sätt riskerar att röjas (Larsson, Lilja m.fl, 2005). Vi har förvarat band och utskrifter säkert och raderat innehåll som inte längre behövs. Det kan vara bra att redan på utskriftsstadiet dölja identiteter och händelser i intervjun som kan vara lätta att känna igen (Kvale 1997). Det är förvisso troligt att de olika fokusgruppsdeltagarna känner igen uttalanden, men därtill får antas att konfidentialiteten dem emellan åsidosattes med valet att delta i fokusgruppen. Förövrigt kommer informanterna självklart att få ta del av slutprodukten av vår studie. Här är det dock viktigt att inte förglömma att det är diskurser kring pornografi vi sökt efter, inte enskilda individers erfarenheter, även om det också är intressant för att kunna förstå diskurserna. Ett annat forskningsetiskt övervägande är gällande vilka eventuella konsekvenser deltagandet i undersökningen kan ha för informanterna. Huvudregeln är att intervjupersonerna ska lida så lite skada som möjligt, helst inte alls, och att skaderisken ska uppvägas av värdet för ny kunskap (Larsson, Lilja m.fl, 2005). Här gör vi bedömningen att pornografi och framförallt sexualitet i dagens samhälle är ett så pass accepterat och hanterbart ämne att diskutera att deltagarna rimligen inte bör lida någon skada av att delta i studien. Det sista etiska övervägandet vi har gjort är det om vår egen, det vill säga forskarens roll. Här bör beaktande tas angående det vetenskapliga ansvaret, relation till informanterna samt forskarens oberoende (Kvale, 1997). Informanterna har varit delvis kända för oss sedan tidigare, dock hade vi inte en önskan att få fram ett visst resultat, informanterna kände inte till våra ståndpunkter kring pornografi och vi anser det därför rimligt att vi som forskare inte nämntbart har påverkat informanternas svar. Informanterna har själva fått ta ställning till hur privata de har velat vara. De har kunnat besvara frågorna antingen utifrån självupplevda erfarenheter eller allmänna föreställningar kring pornografi. Vi har även varit noggranna med att frågorna ska vara utformade så neutrala som möjligt så att informanterna inte ska bli påverkade av frågeställningen.

4.9 Generaliserbarhet, reliabilitet och validitet

4.9.1 Generaliserbarhet

All forskning syftar till att på något sätt få fram generaliserbara data. Det som dock kan och bör sägas om kvalitativ generalisering är att det här får handla om kontextuell generalisering. Beroende av urvalsgrupp och tillvägagångssätt kan man ställa sig frågan på vilket sätt det är möjligt att generalisera utifrån en viss studie (Kvale, 1997). Vår studie kommer möjligtvis att kunna göra anspråk på att kunna generalisera vilka diskurser kring pornografi som råder bland unga kvinnor i Sverige.

4.9.2 Reliabilitet

Beträffande reliabilitet samt validitet är detta debatterade begrepp när det kommer till kvalitativ forskning. En invändning som finns gentemot intervjuers reliabilitet är att olika intervjuare kan komma fram till olika resultat. Människor har olika livsvärldar och tolkar utsagor beroende av dessa. Intervjupersonerna kan framställa sig på olika sätt gentemot olika intervjuare och de kan också ändra meningsuppfattning. Intervjuerna blir då inte en tillförlitlig och objektiv kunskap. Dock kan sägas att all form av forskning rymmer mer eller mindre subjektivitet. Det är viktigt att reflektera över sin egen förförståelse innan intervjuerna, så att

det inte färgar av sig på intervjuguiden (Kvale, 2009). Vi har försökt att ge en så balanserad och nyanserad bild som möjligt av informanternas svar och försökt belysa olika diskurser som kommit upp i talet om pornografi. Då vi är två olika individer har vi lyssnat på diskussionerna i fokusgrupperna och analyserat resultatet mot bakgrund av två skilda inre världar. Vi har ständigt fört en diskussion kring vad innehållet i empirin betyder och vår förhoppning är att detta har eliminerat risken att vi letat efter vissa betydelser i informanternas utsagor.

4.9.3 Validitet

Wibeck (2010) menar att validitet handlar om att studera det man har sagt att man ska studera och att sedan tolka detta. Det finns en diskussion kring validitetsbegreppet inom kvalitativ forskning och huruvida man snarare bör tala om trovärdighet istället. Trovärdigheten i fokusgruppsstudier tenderar att minska om informanterna inte upplever situationen som trygg. Det kan innebära att informanterna inte säger vad de egentligen tycker eller att man överdriver i sitt tal. Risken är att deltagarna endast framhåller vad som är socialt accepterat kring ett visst fenomen. Detta kan dock också ses som ett resultat i sig. Det är upp till oss som forskare att bedöma validiteten i studien. Vi måste hela tiden relatera till forskningsfrågan och se till sammanhanget (Wibeck 2010). Vi har försökt att utforma fokusgrupperna så att informanterna ska känna sig så trygga som möjligt till exempel genom att de flesta kände någon sedan tidigare i sin grupp. Vi försökte hitta en lokal som var neutral och inte vår hemmaarena och genomförde fokusgruppsintervjuerna i ett biblioteksgrupprum. Vi har under forskningsprocessen reflekterat över huruvida resultatet faktiskt är svar på våra frågeställningar och om vi studerar det vi har utgett oss för att göra. Vår förhoppning är att vi genom att vi aktivt reflekterat över validiteten har lyckats leda oss själva tillbaka på rätt väg om vi någon gång hamnat på sidospår. Vi är medvetna om att en annan forskare eller läsare kan tolka in andra betydelser i vårt resultat eller dra andra slutsatser.

5. RESULTAT OCH ANALYS

Vi har valt att dela upp resultatet i teman och därefter analys av varje tema. Citaten vi redovisar under dessa är ibland en diskussion inom en och samma grupp eller citat hämtade ur olika fokusgrupper.

Våra fokusgrupper har bestått av sammanlagt sexton kvinnor. Vi har valt att kalla grupperna för A, B och C och namngett informanterna med en förstabokstav i namnet som representerar vilken grupp de deltagit i. Informanterna i grupp A är följande: Anna 23 år, Astrid 23 år, Alicia 23 år, Annika 23 år och Anja 26 år.

B-gruppen bestod av: Bella 23 år, Bea 24 år, Belinda 23 år, Bonnie 22 år och Betty 28 år.

I grupp C deltog: Carin 23 år, Charlotte 24 år, Cleo 21 år, Catja 29 år, Cornelia 26 år och Cecilia 23 år.

5. 1 Pornografins innehåll

”Sextrakasserier på jobbet, vad är det? Här bjuds du på massor med helsköna sexscener i kontorsmiljö, fyllda med pilska kontorister som mer än gärna låter sig sextrakasseras av kollegor. Bystiga ekonomibiträden och kurviga receptionister. Mulliga tanter och taniga flickor. Här har du alla kategorier som man fantiserar om”.

(Information på www.martinshop.se om filmen: *Im Büro Durchgefickt*)

Under detta tema diskuterar kvinnorna vad pornografien innehåller och sin uppfattning av kvinnors och mäns sexualiteter och kroppar i pornografiska bilder.

Flera av informanterna talar om den stora variationen av hur skådespelarna ser ut och att det finns något som kan tilltala alla olika smaker. Dock går deras bilder av hur den kvinnliga kroppen framställs/ser ut inom pornografi isär. Några har bilden av att kvinnorna ser ut på ett visst sätt, har en kropp som passar in i den pornografiska mallen. En del av kvinnorna nämner att männen har stora könsorgan, och att det är den delen av mannen som exponeras medan kvinnornas kroppar exponeras i sin helhet. En av informanterna kallar männen för ”ansiktslösa”, och syftar då på att männen inte syns lika mycket som kvinnorna.

Annika – *”Det är jätteolika. Det finns ju kategorier med stora kvinnor med stora bröst, det finns brunetter och blondiner, det finns med små bröst. Det finns verkligen kategorier för allt. Och så finns det sån där female friendly. Det finns ju massor. Du kan hitta det som du tycker är gött. Då är det ju om kvinnorna, men om män finns det inte. Det finns stora snoppar, men det finns inte såhär mycket muskler, man kan ju knappt se killars ansikten i porrfilm. Alltid tjejen som syns jättemycket, men killar ser man inte.”*

Bella- *”Och killar ska alltid ha en jättestor kuk. Det är helt otroligt. Det ska alltid se lite för stort ut, dom har ju också säkerligen pumpat in ett x-antal implantat i den. Det är ju så stort liksom, jag fattar inte varför det är så. Sen ska killarna också vara jätterippade och vältränade. Fast killarna ser man inte så mycket utav. Man ser deras penis liksom och man ser kanske deras magar. Man ser egentligen aldrig ansiktet.*

Belinda- *I ansiktet behöver de inte vara så snygga liksom. Det känns som tjejen ska vara snyggare.”*

Charlotte – *” Det känns ju som att det är mest blonda med jättestora bröst och jättesmala. Det är den bilden man spontant får upp.”*

Kvinnorna talar vidare om att kvinnan i pornografin alltid framställs som sexuellt upphetsad och att det visas genom att hon stönar och skriker. Några av informanterna påpekar att kvinnan omöjligt kan vara så sexuellt upphetsad av samlaget. De flesta kvinnorna anser att det är stort fokus på den manliga ejakulationen och att den ska vara synlig. Några ställer sig frågande till att mannen ofta sprutar sin säd över kvinnans kropp och framförallt över hennes ansikte.

Annika – *”Kvinnor är väldigt kåta. Männen också. Männen är ganska manliga och ganska dominanta, generellt.*

Anna – *Kvinnorna är ganska passiva. Sen är det ju aldrig en tjej som får orgasm, finalen ligger ju i att han kommer.*

Alicia – *Och det gör han ju alltid.”*

Bella- *”Vad är grejen med att komma i ansiktet hela tiden? Nästan vid något tillfälle i varje porrfilm. Nu låter det som jag kollar på jättemycket porr. Man har ju sett sin beskärda del av porr. Då är det alltid vid något tillfälle som killen ska komma tjejen i ansiktet. Vad är grejen med det?”*

Informanterna talar om skådespelarnas njutning. Flera tror att de njuter av uppmärksamheten och själva inspelningen mer än vad de njuter av själva sexet. Några nämner att pornografi gjord av amatörer på hemmaplan är där det är mest troligt att de medverkande njuter av det på ett sexuellt plan. I vissa pornografiska filmer, menar en del av informanterna, kan man se att skådespelarna inte njuter på riktigt. Det är en faktor som påverkar huruvida man fortsätter att titta på filmen eller inte.

Betty – *”Jag tror faktiskt många gör det för pengar och för uppmärksamheten, men jag tror inte att själva akten är speciellt kul för dem... Jag tänker på dom här riktiga amatörfilmerna, dom tror jag är askåta.*

Bella – *Hemmagjorda filmer är väl antagligen där dom njuter mest. Då känns det som att dom har fått en fix idé att filma när de har sex. Och så tänder man på det också, se inspelningen på sig själv och allt det där. Men stora produktioner då är det mer ett nio till fem jobb. Man går dit och gör sitt jobb.”*

5.1.1 Är pornografin förnedrande?

*”kvinnan, i begynnelsen, av historien, blyg och skygg, fulländad, - en guds avbild
in kommer mannen, från vänster, och vill genast, ta henne på fittan”*

(Fredrik Lindström, *Kvinnan och mannen*)

Vi ställde frågan om informanterna håller med om det som många anser om pornografin att den kan vara förnedrande. Flera av informanterna i varje grupp anser att det är individuellt vad en människa anser vara förnedrande eller inte. De för ett resonemang kring att bilden av vad som är förnedrande ligger i betraktarens öga, och att det man själv skulle uppleva som förnedrande att genomföra oftast inte är det man vill se. Några av informanterna påpekar det faktum att det är en film och att det är skådespelare som gör ett arbete. Det är inte skådespelaren i sig som känner sig förnedrad, utan betraktaren tolkar materialet som förnedrande. Nedan följer ett resonemang i B- gruppen.

Bella – ”Fast egentligen kan ju nästan allting vara stötande beroende på vilken vinkel man har och vilken syn man har på det hela. Om man har synen att det till exempel är förnedrande att tjejen utnyttjas, så är det ju det...

Bonnie – Men så får man ju också säga att det faktiskt är ett skådespeleri, det är faktiskt en film. Det ligger en form av manus bakom och att det är meningen att det ska vara så, så att förnedrande i den bemärkelsen att själva skådespelaren i sig känner sig förnedrad tror jag inte att det handlar om utan att det ska framstå som att det ska vara så jävla hårt på något sätt...”

I C-gruppen talar man om att det är stor variation i vad människor blir sexuellt upphetsade av och därför varierar det också vad man anser är förnedrande. En av informanterna anser att det är förnedrande för skådespelaren om denne inte tycker om vad den gör.

Cleo- ”Men det beror ju på vad man tänker på. Om du inte tänker på någonting så kan det verka jätteförnedrande men om du tänker på det så är det ju en självklarhet.

Cecilia- Jag kan tänka mig att det finns människor som bara tycker att själva grejen att se sex, bara det eller att visa när man har sex, bara det är förnedrande. Så det beror ju helt på vad man har för preferenser.

Charlotte- Jag tycker det beror på den som är med om det. Men det är väldigt svårt att säga. Då kan det ju vara vad som helst för om personen inte trivs med det då är det ju förnedrande för dom. Och det beror ju kanske på en själv hur man tolkar det, om man skulle märka det då kanske man tycker att just det sexet är förnedrande. För man tänker att han eller hon, dom tycker inte om det. Då kanske man tycker det, om man märker av det.”

Några av kvinnorna anknyter till ett genusperspektiv. Vissa handlingar anses kränkande eller förnedrande om en kvinna utför eller utsätts för dem. De leker med tanken av att mannen utför eller utsätts för samma handlingar och vilka reaktionerna då hade varit. En diskussion ur B-gruppens fokusgruppsintervju låter såhär:

Bonnie – ”Ja men typ BDSM, där är det ju oftast en kvinna som leder hela grejen och då ska killen vara undersåte. Men det är en mer extrem bild som gör att man inte riktigt ser det som nedvärderande.

Bella – Ja men då tycker man automatisk att ”ja, han vill det”. Man tänker att han har valt att göra det och då är det okej och då tycker man inte synd om honom, det blir ju inte att man har någon sympati för honom, för han blir ju, ja vad det nu är han blir. Däremot om det är en tjej och det inte är BDSM, för om det är BDSM så hade ingen kanske brytt sig, men om det är en tjej och två killar och dom utnyttjar henne då blir det mer hemskt på något sätt. Men om det var tvärtom, att det var två tjejer som utnyttjar killar så skulle alla tycka att det var okej. Det är också helt sjukt egentligen, att alla ser en tjej som så svag och liten och att man tycker synd om henne.

Bonnie- Vi är det svagare könet.

Bella- Vi är det svagare könet men jag tycker vi är ganska starka ändå. Jag menar, nu tänkte jag säga något jätteolämpligt men ja..(skratt). Det är väl kanske den synen man har, den som är allmän och även kvinnor har ju den synen att ja..och männen också, det är alltid mer synd om tjejen. Det är mer fel på något sätt att se en tjej bli utnyttjad än en kille.

Bea- Ja, om man byter roller, vad händer då? Är det synd om kvinnan här också?”

Anna berättar om en egen erfarenhet där det blev tydligt för henne att vissa handlingar är accepterat att utföra eller utsättas för om man är kvinna inom pornografi. Även Annika har liknande tankar kring handlingar inom pornografin.

Anna – ” Det var en kompis till mig som hade sett på gayporrfilm med en killkompis. Och då hade det varit så att den här ena killen var ganska så undergiven, som det kan vara att tjejen är, och det hade varit den som blev sprutad på. Den här killkompisen hade då blivit upprörd och tyckt att ”herregud, han blir ju helt förnedrad”. Och det är ju så tjejer framställs. Det är ju inte vanligt att killen blir, kanske inte förnedrad men, ja, ni förstår vad jag menar.”

Annika- ”Jag tänkte på en annan sak, att tjejer har typ oralsex och slickar varandra i röven så är det på något sätt upphetsande, om killar blir slickade i röven så är det äckligt. Och det är lite märkligt för båda har ju antagligen duschat innan de spelar in en porrfilm. Men ändå så är det mycket mer groove. Om en tjej slickar en kille i röven då är det förnedrande medan om en tjej blir slickad så är det bara normalt typ.”

5.1.2 Analys av informanternas upplevelser av pornografins innehåll

De flesta av våra informanter är överens om att många olika typer av kroppar finns representerade i dagens pornografi. Men det är också några som anser att pornografin visar upp en stereotypiserad kropp något som även informanterna talade om i Greveniotis och Larssons (2004) studie. Våra informanter talar också om hur den stora variationen av kroppar inom pornografi representerar bredden av vad människor blir sexuellt upphetsade av. Meyer (2000) menar att pornografi visar mängder av olika sexualiteter vare sig de ses som önskvärda eller inte i samhället i stort. Informanterna talar om att kvinnorna i pornografin målas upp som väldigt upphetsade och ständigt redo för samlag, något som de ser som onaturligt. Det är en framställning som kolliderar med den allmänna diskursen kring män och kvinnors sexualitet. Berg (2009) beskriver de stereotypa bilderna av heterosexuell praktik där män framställs som mer sexuella än vad kvinnor gör. Kanske är det just därför som de pornografiska bilderna upplevs som onaturliga och inte verklighetstroga.

Uppfattningen som vissa informanter har att kvinnorna inte njuter på något sätt av att medverka i pornografiska produktioner tänker vi kan böttna i en radikalfeministisk diskurs. MacKinnon (1989) och Dworkin (1981) är exempel på frontfigurer inom radikalfeminism. De menar att pornografi exploaterar och säljer kvinnor. Den här uppfattningen om pornografins kvinnor som offer för mäns sexuella lustar har fått stort utrymme och därmed inflytande över hur människor resonerar kring kvinnorna inom pornografi (Johansson och Hammarén, 2006). Några av våra informanter uttalar en mer nyanserad bild och anser att kvinnorna kan njuta på olika sätt i olika typer av produktioner.

Ett återkommande tema bland kvinnorna är huruvida pornografi är förnedrande och på vilket sätt och för vem. Burr (2003) skriver om sexualitet utifrån ett socialkonstruktivistiskt perspektiv. Hon menar att vad människor kategoriserar som erotiskt eller vad man blir sexuellt upphetsad av är individuellt. Andra människors sexuella preferenser och fantasier kan upplevas som avskräckande för utomstående (Burr, 2003). Enligt Östergren (2006) handlar talet om att viss pornografi är äcklig och sjuklig om att det man själv inte uppskattar det förkastar man. Sexualitet som inte tillhör ens egna sexuella preferenser eller som man helt enkelt inte förstår uppfattas som äckligt eller dåligt (Östergren, 2006). Flera av informanterna resonerar kring förnedring som någonting kopplat till individens referensramar. Vad som kan verka förnedrande för en människa kan vara en självklarhet för någon annan. De menar att vad som är förnedrande ligger i betraktarens ögon och är något det kan vara en oändlig variation av. En av informanterna menar att vad man som konsument anser vara förnedrande

kan vara beroende på hur man tolkar de medverkandes upplevelse av den sexuella akten. Får man en känsla av att en aktör inte trivs med det den gör då blir det förnedrande. En av informanterna menar å andra sidan att det är viktigt att inte förglömma att pornografi är ett skådespeleri och att något kan framstå som förnedring utan att skådespelaren känner sig förnedrad.

Vidare talar några av informanterna om att handlingar som kategoriseras som förnedrande endast upplevs förnedrande om vissa människor utför dem. Den radikalfeministiska diskursen har fått ta stor plats i det politiska – och mediala rummet. Enligt Jonsson (2000) har den diskursen kännetecknats av talet om pornografi som sexuellt förtryck. Att medverka i pornografi ses inte som ett sexuellt uttryck utan som ett tvång. Vi tror att den diskursen har varit avgörande för människors uppfattningar kring pornografi och vad som är förnedring och vad som inte är det. Några av informanterna menar att kvinnor målas upp som de som blir utnyttjade och att ingen hade reagerat om det var en man som utförde eller utsattes för samma handlingar. En av informanterna menar tvärtom, hon exemplifierar med en händelse där en man reagerar över hur en manlig skådespelare i en homosexuell pornografisk film blir behandlad. Hon menar att det blir tydligt att vad som är en norm inom heterosexuell pornografi hade kunnat upplevas som förnedrande om rollerna var ombytta.

5.2 Positiva aspekter av pornografi

”Din tillgång till skötet är din tillgång till din egen livskraft, din frihet som kvinna och som människa. Att ta kontrollen över din egen njutning är vårt årtusendes motsvarighet till att sluta binda fötterna – det ger dig en kraft som du kanske aldrig har upplevt tidigare.”

(Ur: Regena Thomashauer, *Mama Gena och de kvinnliga konstarterna*, sid 85)

I det här avsnittet belyses det som informanterna i de olika grupperna lyfter fram som positiva aspekter av pornografi. Det som är anledning till att människor de facto konsumerar pornografi. Kvinnorna har diskuterat både drivkrafter bakom konsumtion av pornografi och vinster av densamma.

Några informanter menar att man inte behöver någon särskild anledning till att konsumera pornografi mer än att det är upphetsande och bidrar till ens egen njutning. Betty nämner att det är ett lättillgängligt medel när man vill ha sex med sig själv.

Betty- *”Jag tror att många bara blir kåtare av att se det. Det är inte så mycket tankar det är bara ”nu är jag själv och nu vill jag ha sex”, så kollar man istället. Det är väl en lätt källa om man är kåt och ensam.”*

Efter att några av informanterna i C-gruppen förklarat att de inte tittar på pornografi med anledning av att de inte anser sig få ut någonting av pornografi så som den ser ut idag berättar Cecilia i denna grupp hur det kommer sig att hon konsumerar pornografi.

Cecilia- *”Jag tittar på porr för att få ut något av det då. För att bli upphetsad och när jag saknar annan stimulans.”*

En annan positiv aspekt som flera av informanterna lyfter fram är att pornografi kan krydda till sexlivet för personer som lever i en fast relation. Det kan vara en källa till inspiration och om man upplever att sexlivet är tråkigt kan det bli mer spännande om någon annan ingår fast den personen inte är på plats.

Annika- *"Sen tror jag faktiskt att det kan vara många par som har varit i en relation lite längre, att det kan trigga igång sitt sexliv med porr. Det är sånt där som man läser i spalter i Aftonbladet, kolla på porr. Det finns ju sån "par-porr", och så ska man göra dom ställningarna som visas. Jag läser alltid Linns spalt i Aftonbladet och det är ju lite såhär för att göra något nytt.*

Anja - *Att det skapar njutning helt enkelt.*

Annika – *Ja, och för att få igång lusten lite. Det är klart att det kan vara attraherande att se andra på film ha sex."*

En ytterligare positiv aspekt som lyfts fram är den att utforska och bejaka sin egen sexualitet. Flera av informanterna nämner att de tror att en nyfikenhet kan leda till att man konsumerar pornografi. Det kan vara en nyfikenhet på själva pornografin och hur den ser ut men också för att utforska vad man själv blir upphetsad av.

Cleo- *"Testa vad man tycker om, alltså ett lätt sätt att se vad det är man tänker på och inte. Om man inte har någon att testa med, eller om man vill vara säkrare när man testar. Är man helt ny på ett område så kanske det kan vara lite nervöst, om man då kollat lite så känner man sig kanske lite tryggare.*

Charlotte- *Jag tror att det ofta kan vara ren nyfikenhet att man liksom bara vill se vad det är för någonting."*

Catja- *"Men positivt med porr det är väl precis, ens egna njutning är jätteviktig oavsett om det är med en partner eller om det är med sig själv eller hur man ser det så är det ju jätteviktigt och på vilket sätt man på något sätt får ut det eller får gjort det, eller vad man ska säga är jätteviktigt. Men sen går ju gränsen på, alltså det finns ju olagligheter."*

Liknande resonemang som Catja för i citatet ovan förs fram av andra informanter. Att ens egen njutning är central i sexualiteten och vikten av att utforska den och hitta vad man själv trivs med. De nämner att det finns gränser för vad man tänker på och vad man vill tända på. Catja gör det tydligt genom att dra gränsen vid olagligheter. Cleo belyser i följande citat vikten av att förstå sin egen sexualitet.

Cleo- *"... men just det med att hitta sin nisch eller så. Då lär man ju sig jättemycket av vad man tänker på och det är väl det viktigaste av allt, att man vet vad som tänds en. För annars lär man ju inte ha så himla roligt sexliv."*

Annas citat nedan visar på en vilja att avdramatisera pornografin, något som flera andra av informanterna nämner, att man får ta pornografin för vad det är, just filmad sex. De tror att de flesta människor som är "normalt funtade" klarar av att särskilja verklighet och film.

Anna – *"Jag tror att man kan, det blir inte så jävla stor grej, om man konsumerar lite porr, det kan vara ett hjälpmedel, det behöver inte vara så mycket mer än det. Det behöver inte vara så laddat som när man var yngre."*

5.2.1 Analys av positiva aspekter av pornografi

Burr (2003) menar att sexualitet är socialt konstruerat och inte biologiskt betingat. Vad en människa blir sexuellt upphetsad av är individuellt och man skapar själv vad man anser vara sexuellt laddat. Detta meningsskapande sker inte i ett vakuum utan det påverkas av den kontext människan befinner sig i (Burr, 2003). Flera av informanterna talar om att konsumtion av pornografi kan hjälpa människor att konstruera sin sexualitet, att hitta vad man blir sexuellt

upphetsad av. Att konsumera pornografi är ett sätt för människan att själv testa sig fram och känna efter vad man föredrar utan att behöva genomföra de sexuella handlingarna själv. Detta kan liknas vid utformningen av det individuella scriptet i Simon & Gagnons teori om sexuella script (Berg, 2009). Sexuella erfarenheter är viktiga för att forma sitt egna personliga script. Flera av våra informanter menar att pornografi kan vara en hjälp när man utformar olika script. Dock bör det beaktas att man inte bör tillskriva den för stor makt i utformningen av människors sexualitet. Den påverkar inte ensam människans sexualitet utan bör ses som en del i en större helhet (Johansson & Hammarén, 2006).

Nigård (2007) menar att pornografi kan ses som en krydda i sexlivet och som en inspiration. Flera informanter i våra fokusgrupper instämmer i detta påstående. De talar om att pornografi kan vara inspirerande sexuellt. Att par kan få nya infallsvinklar i samband med konsumtion av pornografi. Löfgren-Mårtenson och Månsson (2006) menar att pornografi ofta används av unga för att få kunskap kring sex eller inspiration till sexuell upphetsning. Man kan se det som ett hjälpmedel till sexuell njutning vilket också framgår i våra diskussioner. Man kan exempelvis lära sig nya samlagsställningar eller få idéer kring nya sexuella aktiviteter.

Vidare talar Nigård om att pornografi kan ses som ”sex på användarens villkor” där det inte finns några krav eller förväntningar på konsumenten. Det kan kopplas till resonemanget som en av informanterna för om vikten av individens egna sexuella njutning vare sig det är med en partner eller enskilt. Flera av informanterna nämner att pornografi kan vara en källa till njutning på egen hand. Att konsumera pornografi på egen hand handlar enbart om ens egen sexuella njutning och man har bara sig själv att förhålla sig till. Meyer (2000) skriver att pornografi fokuserar på sex för själva sexets och njutningens skull. Vi tror att det kan vara ett hjälpmedel till att lära sig att fokusera på sin egen njutning och sexualitet. Istället för att koncentrera sexualiteten till någonting man får utlopp för inom parrelationer. Trots att monogama parrelationer tycks vara en norm för hur man bör leva så finns det människor som inte lever så och som vill få uttryck för sin sexualitet. En av informanterna nämner att pornografi kan vara en lättillgänglig källa för att få uttrycka sexualiteten om man är ”*kåt och ensam*”.

Östergren (2006) skriver att vad varje enskild individ väljer att konsumera eller finner upphetsande är individuellt och att det är viktigt att tillåtas bejaka olika former av sexualiteter. Informanterna talar om vikten av att bejaka sin sexualitet och att finna vad man blir uppeggad av. Pornografi kan vara ett forum för att utforska sin sexualitet och prova sig fram. Flera av informanterna har nämnt att det kan vara en nyfikenhet som driver en till att konsumera pornografi till en början. En nyfikenhet på pornografi som fenomen men kanske också en nyfikenhet på den egna sexualiteten.

5.3 Negativa aspekter av pornografi

”... kroppsdelar stoppas in i kroppsöppningar, varje sekund året runt sitter det någon, och runkar på ett hotellrum någonstans i världen, jag har cancer i mage och lever och njurar och urinblåsa, jag har ingen sjukförsäkring, så jag måste fortsätta med det här, annars kan jag inte betala medicinerna, jag dör långsamt och du trycker på play, och runkar när jag dör...”

(Ur: Lukas Moodysson, *Vad gör jag här*, sid. 9)

I detta avsnitt vill vi belysa de negativa aspekterna som kvinnorna tar upp av pornografin. Det som kan vara anledningen till att folk inte tittar på pornografi eller har en negativ inställning till det. Något som flera av kvinnorna tar upp är villkoren för de som medverkar i produktionen av pornografi. Anjas citat nedan är ett exempel på det.

Anja- ” Någonting som jag har tänkt på som kan vara negativt, det är dom människorna som jobbar inom porrindustrin och hur dom mår. Jag har sett den ”Inside Deep Throat” tillexempel den dokumentären. Jag tycker tillexempel att prostitution kan vara fel, och egentligen vad är skillnaden om man har sex och får betalt för det framför en kamera. Och hela porrindustrin har ganska stor makt tror jag över många människor som inte alltid mår så bra och det tycker inte jag att man ska stödja egentligen. Sen vet man ju inte om det alltid är så. Men det är väl det jag tänker på om det är något negativt. ”

Alicia belyser faran i att formas in i en sexuell ram, att man har sex på ett visst sätt, inte för att man vill det, utan för att man tror att man ska ha sex på det sättet. Utan att reflektera över att man har formats av pornografin. Flera informanter menar att det sex som visas i pornografin inte återspeglar verkligheten. Bea tror att det kan vara negativt att utan en större sexuell referensram än pornografi matas av bilder som är justerade och inte naturliga. Att det då finns en risk att man tror att det är verklighet.

Alicia – ”... Jag tror att man formas lite in i ett sätt, som man tror är rätt sätt, eller kanske inte rätt sätt men ett accepterat och typ allmänt vedertaget sätt att ha sex på. Jag tror att kanske både tjejer och killar anpassar sig lite efter den bilden. Kanske också för att man tror att den andra vill ha det så. ”

Bea – ”Ja, det är ju det negativa med det. Att det är så justerat överallt, att det är uppmålat att såhär är det. Så tror man kanske om man sitter där och är tretton år och tror liksom att ”oj, är det såhär det ska gå till” och så är det något extremt man kollar på. ”

Cornelia menar att det finns en risk för att man avtrubbas genom att konsumera pornografi och att ens sexuella gränser förskjuts. Hon visar en förståelse för att människors sexuella preferenser ser olika ut men tror att faran ligger i att inte reflektera.

Cornelia – ”Och kanske också att man avtrubbas ju mer man tittar på det, att man tänker att ”det här är okej, och det här är okej”, så kanske det egentligen är ganska extrema saker som man egentligen håller på med. Inte för att det behöver vara fel för det alls liksom. Men ändå att man missar, man tänker inte på att det man gör kanske går över en gräns...”

Följande diskussion belyser inte bara diskrepansen mellan hur informanterna upplever hur pornografin ser ut och hur de skulle vilja att den såg ut. Den belyser också informanternas upplevelse av pornografin som en manlig företeelse, och som någonting som leder till förväntningar på hur man ska ha sex som man och kvinna. Talet om pornografi som något producerat för män kan förstärka de könsroller som finns, både de som exponeras i pornografiskt material och hur de ser ut i samhället i stort.

Anna- ” Det är väl det som är svårt med porren, att det är genom ett manligt perspektiv och det är väl som det är i hela samhället. Det kanske får andra former av konsekvenser. När man är yngre, man kanske får förväntningar på att man ska göra det här och det här. Sen kanske det inte är så trevligt att ta satsen i munnen liksom.

Alicia- Alltså förnedrande och förnedrande att ta satsen i ansiktet men det blir nog en väldig maktgrej.

Anna- En del killar kanske kan få in det, att dom vill göra det. Ser man massa sånt på porrfilm så blir det kanske så.

Anja- Dom förknippar det med kåthet helt enkelt.

Annika – Jag tror inte att killar reflekterar så jäkla mycket över det. Jag förnedrar min flickvän när jag sprutar henne i ansiktet. Utan det är mer bara en grej som har blivit typ.

Anja – Och det är väl det som kanske är faran ibland, alltså när man inte reflekterar. Det borde egentligen finnas mer diskussioner kring det, det tänker jag vore bra, i skolan och så.

Anna- Jag tycker fortfarande det snackas alldeles för lite om vad tjejer vill ha. Folk är fortfarande kvar i den här gamla föreställningen av att tjejer inte är så kåta.

Anja- Det förstärker ju då könsrollerna som finns där.

Anna- Varför kan inte tjejer vara kåta och vilja bli kåta undrar jag. För då kan det ju finnas lite mer porr som tilltalar tjejer, och inte bara det här, han ska komma och det var det.”

Självkänsla är något som kommer upp i samband med att några av kvinnorna diskuterar upplevelsen av att ens partner konsumerar pornografi på egen hand. De tror att kvinnor kan uppleva en känsla av att man kan bli utbytt mot pornografin och att man inte längre duger som sexpartner.

Bella –” Negativt kanske kan vara ens självkänsla. Har någon sett ”Lite sällskap” på senaste tiden? Den här KPR grejen, kvinnor för porrfria relationer. Något sånt liksom, att man kan få dålig självkänsla av det. Låt oss säga att ens partner kollar mycket på porr, då kanske man känner sig otillräcklig. Det kan också vara en negativ grej, att man känner att man blir utbytt mot porren.”

5. 3.1 Analys av negativa aspekter av pornografi

Flera av informanterna nämner villkoren för de medverkande i pornografiska filmer som en negativ aspekt. De talar om dåliga arbetsvillkor, taskiga bakgrunder och psykisk ohälsa hos framförallt kvinnorna som medverkar. Resultatet av Häggström-Nordins (2009) studie visar att informanterna även där oroade sig för aktörerna i pornografiska produktioner. En av informanterna talar om pornografi som prostitution och någonting hon inte vill stödja. Andra informanter för liknande resonemang och talar om villkoren för de medverkande som den huvudsakliga faktorn till att man inte konsumerar pornografi.

Några av kvinnorna i vår studie beskriver tankar om att pornografi formar hur människor har sex med varandra. Några av informanterna i våra fokusgrupper talar om att pornografi kan leda till att man utför sexuella handlingar utan att reflektera över dem eftersom de är standardiserade inom pornografi. Simon och Gagnons teori om sexuella script innefattar mellanmänskliga script. Dessa skiljer sig mellan olika grupper och formas efter bland annat pornografi, internet och samtal mellan människor. Det är faktorer som är under ständig förändring i samhället vilket medför att sexualiteten är under ständig förändring (Berg, 2009). Simon och Gagnon menar att pornografi är en av många påverkansfaktorer som formar människors sexualitet medan vi tolkar informanternas uttalanden som att de ser det som en huvudsaklig faktor. Snarlika tankemönster uppvisas i tidigare forskning där informanter talar om att pornografi skapar föreställningar om hur en sexuell akt ska se ut och kan leda till en ”förvrängd bild av sexualitet” (Greveniotis & Larsson, 2004/ Häggström-Nordin, 2009). Vi tycker oss se en återkommande föreställning om pornografi som en avgörande faktor för hur människor har sex med varandra.

En del av informanterna nämner att pornografi inte återspeglar verkligheten utan uppvisar en justerad och onaturlig bild av hur samlevnad ser ut. Något de tror kan leda till att unga människor kan få en felaktig bild av sex. Meyer (2000) menar att det är en vanligt

förekommande bild av pornografi, att den ger en missvisande bild av sexualitet och att ungas sexualvanor kan ta skada. Diskursen om pornografi som skadlig och som någonting som representerar en förvrängd bild av sex har fått ta stor plats i samhället. Därav anser vi att det inte är konstigt att även våra informanter uttrycker denna åsikt.

En av informanterna talar om risken för avtrubning i samband med konsumtion av pornografi och att individers sexuella gränser förskjuts. Enligt MacKinnon (1989) påverkar pornografi hela sexualiteten. Utnyttjande och övergrepp av kvinnan visas varpå det blir naturligt att konsumenten tar till sig dessa bilder. Det är något som MacKinnon menar leder till att män påverkas att begå våldshandlingar och sexualbrott. Informanten talar precis som MacKinnon om pornografins påverkan på människor. MacKinnon utgår ifrån att det är mannen som konsumerar pornografi varför även påverkan blir ett fenomen avgränsat till att beröra män. Informanten talar inte om köns specifika skillnader utan om fenomenet pornografi och dess påverkan på människor i stort. Även andra forskare som Zillman, Donnerstein och Russell talar om pornografins negativa inverknings. De ser samband mellan pornografi och våld mot kvinnor. McNair (1996) menar att det inte finns några belegg för denna form av uttalanden utan att den typen av forskning saknar all form av validitet och är vad han skulle benämna artificiell eftersom det är resultat från en laboratoriesituation. Resultat från liknande undersökningar har fått mycket uppmärksamhet trots deras tveksamma tillförlitlighet. Något som kan ha skapat föreställningar hos människor gällande pornografins negativa effekter.

Berg (2009) framhåller att en människa inte har en bestämd sexualitet från födseln utan att man blir sexuell genom samspel med sig själv och andra människor under hela livet. Detta samspel är kontextuellt och föränderligt (Berg, 2009). En möjlig tolkning av detta är att pornografi förvisso kan vara en faktor som påverkar utformandet av sexualitet men så kan också talet om pornografi vara en påverkansfaktor. Talet om pornografi som avtrubbande och gränsförskjutande kan i sig forma en sexualitet som tar avstånd från det som pornografi representerar.

Häggström – Nordins (2009) studie visade att ungdomarna ansåg pornografi vara en arena där en traditionell genusordning uppvisas med män i överordnad position och kvinnor i underordnad. Det här är en negativ aspekt som informanterna i vår studie också berör, hur könsroller visas upp och befästs i pornografiskt material. Vissa företeelser som manlig ejakulation i kvinnans ansikte är vanliga och vissa av informanterna förknippar detta med makt. Vidare talar en av informanterna om att kvinnors sexuella lust inte framställs som lika stor som mäns någonting som manifesteras i att den manliga utlösningen och inte den kvinnliga orgasmen är central i pornografiskt material.

Några av informanterna talar om en självkänsla som påverkas negativt och en känsla av att bli utbytt om ens eventuella partner konsumerar pornografi. Greveniotis och Larsson (2004) menar att den pornografiska diskursen påbjuder en viss kropp och det i sin tur skapar föreställningar och mallar för hur kroppar ska se ut och hur sexakten dem emellan ska se ut. I motsats till Greveniotis och Larssons studie och vad några av våra informanter menar, så visar Johansson och Hammaréns (2006) studie att de som konsumerar pornografi i högre grad upplever att de är nöjda med sin kropp och tycker att de är sexiga/snygga. Vi tolkar dessa resultat som att det inte behöver vara bruket av pornografi i sig självt som skapar föreställningar om hur en kropp ska se ut. Det byggs på ett antagande av att män som konsumerar pornografi har en uppfattning av hur en attraktiv kvinnokropp ska vara.

5.4 Skamkänslor

”jag knäppte återigen på porren, jag gillar inte porrindustrin, men om det inte är några poliser med i bilden, tänder jag tydligen, på dess produkter, jag onanerar, jag onanerar till porren på hotellet, och jag skäms, allt mindre, och jag vet inte om det är bra, eller mindre bra, och undrar hur många, som känner äckel av den bilden”

(Ur: Bob Hansson: *Här är vi*, sid 30)

Det här temat kommer att belysa de känslor av skam som majoriteten av informanterna ger uttryck för kring pornografi. Det kan handla om egna upplevelser eller generella iakttagelser.

I samtliga fokusgrupper talade de om tillgängligheten av pornografi. De flesta var överens om att internet var den huvudsakliga källan och att köpa en pornografisk film i en butik kan vara någonting som är belagt med skam för konsumenten.

Bonnie- *”Om man jämför, eller jag känner att om man jämför med att köpa en p-rulle eller en dildo så hade jag nog skämts mera över p-rullen. Det är mycket mera exponerande av din egna sexuella läggning. En dildo är ju fortfarande en dildo liksom.”*

Några informanter förde ett resonemang kring vilken typ av pornografi som var accepterat att bli tilltalad av. Bonnie nämner att en exponering av den egna sexuella läggningen kan ge upphov till skamkänslor. Det ses som en privat angelägenhet som inte ska uppvisas. Charlotte talar om sexuella lustkänslor kopplade till pornografi och vad som är accepterat.

Charlotte – *”... för några månader sedan så var det så att jag tänkte att ”jag ska gå ut på pirate bay och söka på porr, för jag har aldrig gjort det”. Och då blev jag såhär ”åh herregud, herregud!”, jag blev helt till mig bara av att söka på det. (skratt). Det blev så himla dumt. Då skäms man ju lite på ett sätt om man skulle sitta där och trycka igenom och komma fram till att ”nä, men jag tänder på när någon står och piskar någon annan”. Då kanske man bara ”nä, men herregud, vad är det för fel på mig?”. Det beror ju lite på vad det gäller.”*

Charlotte beskriver ovan en känsla av att någonting skulle vara ”fel” om hon kom på att hon blev sexuellt upphetsad av att se någon bli piskad. Andra informanter instämmer i att skammen kan bottna i vad för slags pornografi man ser på och blir upphetsad av. De nämner olika fetischer som exempelvis fofetisch, bdsm, djursex eller kraftigt överviktiga människor som någonting skamfullt att tända på. Nedan följer ett citat av Bea där hon beskriver första gången hon kollade på pornografi och vilka känslor som väcktes i henne då.

Bea – *”... Det var någon gång på högstadiet och så var vi på någon fest, det var skitmycket folk och alla var aspackade, och så är det någon som sätter på en porrfilm klockan fyra- fem, för alla sov där. Det kändes bara så himla fel och det var så konstigt, för jag hade inte kollat på porr innan då. Det var typ min debut... Ja, och det jag kommer ihåg också från detta, det var ju några tjejer då som var med varandra, då tyckte jag typ att jag blev upphetsad av det, och då hade jag ju inte, det är inte så att jag är homosexuell nu. Men då var det såhär ”åh nej vad fel, tänk om jag är homosexuell”, det blev hemskt. Men det kan man ju tända på ändå tänker jag, tycka att det är lite mysigt.”*

Bea upplevde att hon blev upphetsad av att se två kvinnor ha sex med varandra och att det var fel att bli det då hon inte hade tänkt på sig själv som homosexuell. Idag har hon reflekterat över det och kommit fram till att man kan tycka att det är upphetsande att betrakta även om man själv inte är homosexuell. Vi kommer gå in ytterligare på liknande resonemang i temat fantasier.

Bonnie berättar i följande citat om när hon för första gången kom i kontakt med pornografi. Vi tolkar hennes utsaga som att hon skulle skämmas över om de andra tjejerna trodde att hon blev sexuellt upphetsad av materialet. Hennes reaktion blev att värja sig mot det hon såg för att hon ansåg att det inte skulle vara helt accepterat att bli sexuellt upphetsad av det i den situation hon befann sig i.

Bonnie – ”*Jag kommer ihåg, vi var hemma hos en tjejkompis och vi var bara tjejer tror jag. Sen var det någon kille som kom och bara ”Ah, ni har kanal Plus här ju”, och klockan var väl efter tolv då och det var porr. Sen vet jag att det var på men det var ändå inte.. Själva grejen var att jag tyckte att det var så himla, jag var bara obekvämt och vågade inte riktigt kolla på det för jag var rädd att folk skulle reagera som ”shit, blev du kåt nu?”. Och man bara ”nä”. Så kommer jag ihåg det, som obekvämt och ”shit, ska man tycka att det här är upphetsande verkligen?”. Det är inte riktigt okej att bli tänd på det.”*

Flera informanter talar om en upplevd ångest eller tomhet hos människor efter att ha konsumerat pornografi. Att man upplever att man gör någonting som är fel, kanske att man inte tänker på det under tiden man konsumerar pornografi men att det är en känsla som dyker upp efteråt.

Bea- ”*Jag kan känna som så att, jag är inte heller den som tittar jättemycket på porr men jag kan ändå komma ihåg känslan. När man är upphetsad så är det ju bara det man tänker på men sen efteråt så blir det kanske lite såhär någon form av inte tomhet men såhär ”var det där verkligen rätt? Eller var det fel?”. Alltså att man känner sig lite, jag vet inte hur jag ska förklara men lite såhär ”jaha, nu var vi tillbaka på noll igen”... ”*

Catja talar om att upplevelsen av ångest eller tomhet efter konsumtion av pornografi inte behöver ha med pornografi i sig att göra. Det kan istället handla om upphetsning som hon beskriver som någonting som kan vara komplext.

Catja- ”*Fast kåtheten överhuvudtaget kan ju vara svårt... Att kåthet ska vara någonting som man måste undertrycka. Jag har nog aldrig upplevt det, fast kåthet kan ju vara någonting som, ja det kan vara pinsamt att vara kåt. Så då är det nog ingen skillnad på att vara kåt på en porrfilm eller vara kåt överhuvudtaget.”*

Några av informanterna talar om skammen av att konsumera pornografi. Följden av detta blir att det är någonting man håller för sig själv och inte pratar om med andra.

Carin – ”*Ja för det är ju lite skämmigt att man säger till någon att man suttit själv och kollat också. Att man tycker att det är pinsamt inför andra att säga att ”jag sitter själv och kollar på porr”. ”*

Carin menar att den upplevda skammen av att konsumera pornografi leder till att man inte pratar om ämnet. Anna och Anja för ett samtal kring varför det kan vara skambelagt att tala om pornografi och varför det kan vara skambelagt i synnerhet för kvinnor.

Anna- ”*... Att prata om porr, speciellt med tjejer i samma ålder kan vara lite tabu. ”Ah jag kolla på porr igår”. Om man är feminist och så, som många är i den akademiska världen kan det kännas som: Ja då tycker man inte om porr. Det är så jävla fult, kvinnoförnedrande. Då kan jag känna att det är lite onyanserat att sätta likhetstecken mellan porr och att all porr är kvinnoförnedrande. Kan känna att det fortfarande är lite tabu att prata om, i alla fall i mitt fall. Prata porr med familjen, det går inte. Min mamma är såhär: ”Nej!, Det är jättestult.*

Hade jag haft söner som kollat på porr hade jag blivit jättearg och skällt ut dom". Då tänker jag så här "Men mamma, tänk om jag kollar på porr?"

Anja- *Nä för det finns ju inte att en kvinna skulle vilja kolla på det..."*

De anser att skälet till att kvinnor inte talar om pornografi är för att det ses som en manlig företeelse. Omgivningen förväntar sig inte att kvinnor vare sig ska konsumera eller tala om pornografi. En informant talar om hennes pojkvåns förvåning när hon skulle delta i fokusgruppen och att han ställde sig frågande till huruvida tjejer kollar på pornografi. Hennes svar på pojkvännens fråga var att tjejer kollar på pornografi men att de inte talar om det.

Catja ställer sig frågande till varför kvinnor inte pratar om pornografi, eller sin egen upphetsning. Hon upplever att diskussionen ofta handlar om män och deras konsumtion.

Catja- *"Jag har en fråga: När ni pratar om tabu och tysthet och att det är pinsamt och tjejer inte pratar om och sådär. Varför är diskussionen, dels diskussionen mer om att det är många tjejer som liksom tycker att det är jobbigt att deras partner kollar på porr till exempel. Eller att tjejer inte diskuterar porr mer på ett sätt som..Varför är vi så tysta? Och varför kan man inte stå för sina..eller är alla såna när det kommer till kåthet som vi pratade om innan. Alltså är det det som är pinsamt eller är det porren som är pinsam? Och varför är det mer hyschat?"*

Cecilia och Cornelia diskuterar hur det kan komma sig att kvinnor inte öppet talar om pornografi.

Cecilia- *"Mina erfarenheter är att man kan prata, i alla fall ganska öppet porr inte med killkompisar men med min pojkvän. Vi pratar öppet om porr och sen några tjejkompisar. Man väljer väl vilka man pratar med och vilka man inte pratar med... Jag kan också se att det generellt sett är så att killar har lättare att prata om porr men i min umgängeskrets eller kring mig så känns det som att det är ganska lika.*

Cornelia- *Men det kan säkert ha med min uppfattning att göra, att mina vänner vet om att jag inte är så positivt inställd till det och därför inte vill prata med mig. Så kan det säkert vara. Eller att det är olika kretsar bara."*

De kommer fram till att det skulle kunna vara så att det inte är accepterat inom vissa kretsar i likhet med hur Anna resonerar i tidigare citat.

5.4.1 Analys av skamkänslor

De citat vi har valt att inkludera i detta avsnitt visar att det inte är sällan skamkänslor kan kopplas till bruket av pornografiskt material. Kvinnorna talade om att det kan vara skambelagt både att konsumera pornografi och att tala om att man konsumerar pornografi.

Enligt Foucault (2002) så finns det en diskurs i samhället kring sexualitet som verkar normskapande. Denna diskurs normaliserar vissa företeelser i samhället och andra fenomen blir därmed avvikande. Vi gör kopplingar mellan hur kvinnorna talar om skamkänslor relaterade till pornografi och den diskurs som Foucault beskriver som existerande i samhället. Kvinnorna är medvetna om att pornografi anses som någonting avvikande att prata om i allmänhet och i synnerhet för kvinnor. Kvinnor ses som lite mindre eller mycket mindre sexuella än män.

Heteronormativitet bygger på en föreställning om att allt utgår från ett heterosexuellt perspektiv där en viss form av samlevnad och en form av sexuella handlingar är normen

(Ambjörnsson, 2006). Informanterna talar om att det kan vara komplext att medge att man konsumerar någon form av avvikande pornografiskt material såsom fetischer av olika slag. Det här anser vi kan härledas till heteronormativiteten i samhället. Att bli sexuellt upphetsad av exempelvis piskor, fötter eller kraftigt överviktiga människor passar inte in i den heteronormativa mallen och kan därför ge upphov till känslor av skam hos individen. Några av informanterna såg det inte som skambelagt att konsumera pornografi som inte innehöll fetischer. Andra såg även den typen av pornografi som tabubelagd. Det här kan tyda på att en viss typ av sexualitet är accepterat. Om det ska vara acceptabelt att konsumera pornografi så skall materialet visa heterosexuell samvaro mellan två individer .

Radikalfeminister har haft ett stort inflytande på den politiska debatten kring pornografi i Sverige. Dworkin (1981) menar att pornografi är teorin och våldtäkt är praktiken. MacKinnon (1989) menar att pornografi är skapat för män och att den till sin natur är våldsam och påverkar männen att begå våldshandlingar och sexualbrott. De här åsikterna har fått en stor plats och pornografi har fördömts inom politik och media (Jonsson, 2000). Kvinnorna i vår studie har vuxit upp och utformat sin sexualitet i en tid där radikalfeministiska åsikter och porr motstånd fått ta mycket plats. Det är något vi tror har påverkat hur man förhåller sig till pornografi och också till skamkänslor. När talet har kretsats kring att pornografi är mäns våld mot kvinnor finner vi reaktioner med skamkänslor som föga förvånande. Om du som kvinna blir upphetsad av pornografi innebär det i sin tur att du löper risken att bli upphetsad av filmatiserade våldtäkter och av den rådande könsmaktsordningen. I en fokusgrupp menar de att det är en onyanserad bild att sätta likhetstecken mellan pornografi och att all pornografi är kvinnoförnedrande. Vi tror att den onyanserade bilden de talar om har haft en inverkan på hur kvinnor uppfattar och talar om pornografi.

Tidigare studier som undersökt hur unga människor talar om och upplever pornografi har visat att skamkänslor kopplade till pornografi är vanligt förekommande (Greveniotis & Larsson, 2004/ Berg, 1999/ Nigård, 2007). Enligt Berg finns det en ”lagom” norm för kvinnors sexualitet vilken har betydelse för hur de förhåller sig till pornografi. Det ses som tabubelagt för ”fina flickor” att bli sexuellt upphetsade av pornografiskt material. Flera av informanterna i vår studie talar om tabut som råder kring pornografi. Tabut innebär att det är någonting fult att konsumera pornografi i synnerhet för kvinnor. Om du konsumerar pornografi blir du sexuellt upphetsad av handlingar som inte kvinnor bör bli upphetsade av. Det kan vara detta tabu som gör att kvinnorna inte tittar på pornografi. Man värjer sig emot det för att det inte är socialt accepterat.

5.5 Fantasier

*”you've got to express what is taboo in you
and share your freak with the rest of us
cause it's a beautiful thang”*

(Ur: Macy Grays: *Sexual revolution*)

Under detta tema diskuterar kvinnorna fantasier och deras betydelse. Något som de upplever är av stor vikt när det gäller konsumtion av pornografi. Flera var överens om att pornografi är filmade fantasier och att det är ett sätt att få leva ut sin fantasi genom att se på den, utan att för den skull genomföra den själv.

Betty – *”Jag tror att om man ser på porr att man kan få ut en fantasi eller en tanke.”*

Annika är inne på samma linje och anser precis som Betty att man kan ”få ut” fantasin genom att betrakta den istället för att genomföra den, någonting som hon beskriver som positivt.

Annika- *”Sen tycker jag att det är ganska gött typ om man har ett förhållande. Till exempel: ”jäklar jag är sugen på trekant, men min kille vill inte ha trekant”. Då kan man avlusta det på annat sätt. Det är jävligt positivt. Om man tittar på det, till slut tröttnar man ju oftast. Det är inte så spännande längre. Det är ofta det som är med fantasier, att det är spännande... Våldigt många tänker på att ha sex med flera tjejer men det är väldigt få som kommer att göra det någon gång i verkligheten. Men då ska ju det finnas så att man kan kolla då om man tycker det är gött.”*

Annika framhäver vikten av att pornografi ska finnas för att människor ska kunna leva ut sina fantasier även om man inte har någon annan att leva ut dem med. Det är något som andra informanter påpekar, att pornografin kan vara en källa till sexuell njutning för personer som inte har någon sexuell partner/s.

Bea – *”Det är inte som att man sätter på en porrfilm själv och tänker ”nu ska jag få inspiration” ...då är det ju för att man är jävligt kåt och man tycker det är tråkigt att fantisera man kanske vill se fantasin istället.*

Bonnie- *Det känns som att man kan vara intresserad av lite mer extrema saker, för att se något då kanske det inte bara är själva penetreringen utan då är det kanske lite mer spexat.*

Bella- *Trekanter, gruppsex...*

Bonnie- *Ja men du vet sånt som egentligen inte kommer att hända en själv om man inte är i en sån umgängeskrets där det är intressant.*

Betty- *Egentligen kanske det inte ska hända på riktigt heller. Det är ju bara en fantasi. Sådär 20 män eller vad det nu kan vara...eller en clown eller dvärg. Det finns ju dvärgporr. Finns ju typ allt...”*

B-gruppen talar om att det som man tittar på inte nödvändigtvis är det man själv vill ska hända. Att det kan vara så att man tittar på det just för att man vet att det inte kommer att hända en själv. En informant talar om att det kan vara intressant för att det är förbjudet, och att det kan leda till att man blir upphetsad. Bea nämner tidigare i *skamkänslor* – temat att man kan bli upphetsad av att se två kvinnor ha sex även om man inte definierar sig själv som homosexuell. Kontentan av det dem säger är att en del pornografi man tittar på är fantasier och man vill att det ska stanna vid det.

Analys av fantasier

Våra informanter talar om att pornografi är filmatiserade fantasier och någonting som man på ett plan vet att man själv inte kommer att uppleva eller vill uppleva. De menar att pornografin kan vara ett hjälpmedel för att få leva ut dessa fantasier.

WHO:s definition av sexualitet innefattar att den är ett grundbehov och en aspekt av att vara människa. Sexualitet är inte likställt med samlag utan är mycket mer omfattande än så. Den påverkar våra tankar, känslor och handlingar och därmed vår psykiska och fysiska hälsa (NE.se). Vi anser att sexuella fantasier kan innefattas i denna definition. Dessa fantasier behöver därmed inte ta sig i uttryck av regelrätta samlag utan kan stanna vid en tanke. Denna tanke tror vi kan leda till att man vill se fantasin men inte vare sig genomföra eller

undertrycka den. Det kan vara en viktig del av den sexuella hälsan att låta den sexuella fantasin flöda och att acceptera dessa tankar och ta dem för vad de är – fantasier.

Enligt teorin om sexuella script har människor sociala, mellanmännsliga och individuella script. De individuella scripten skapas i relation till de föregående scripten. De omprövas hela livet genom att man testat sig fram. Desto fler egna sexuella erfarenheter en människa har desto större chans är det att ett mer personligt script tar form. Det är vanligt att unga kvinnor kan ha svårigheter att skapa ett personligt script på grund av olika samhälleliga påbud, maktaspekter samt den rådande könsmaktsordningen (Berg 2009). Vi anser att bruk av pornografiskt material i syfte att skapa njutning för sig själv kan ses som en sexuell erfarenhet som är en pusselbit i att forma sitt egna personliga script. Att testa olika fantasier på egen hand kan vara ett sätt för människan att avgöra vad som gör en sexuell upphetsad och därav kunna forma sitt individuella script. De samhälleliga påbud som påverkar unga kvinnor och hur de skapar individuella script tror vi påverkar dels sexuella handlingar men också tankar. Tankar om vad som är accepterat att bli upphetsad av, vilka fantasier man kan leva ut och på vilket sätt man kan leva ut dem. Informanterna menar att pornografi kan vara ett sätt att testa sig fram och få leva ut fantasier som man har. Ett samhälleligt påbud är att kvinnor inte ska konsumera pornografi varför det kan bli en svårighet att kunna leva ut fantasier genom denna.

Greveniotis och Larssons (2004) studie visar att de unga kvinnorna talade om pornografi som filmatiserade fantasier och inte som en återspeglning av verkligheten. Det behöver nödvändigtvis inte vara någonting man vill leva ut. Våra informanter för ett liknande resonemang och framhåller vikten av att vara medveten om att det är fantasier man ser i det pornografiska materialet. Hasselrot (1981) skriver om fantasier som något som bör komma fram i ljuset, och ses för vad det är, just fantasier och att det inte behöver vara det man önskar ska hända. Att tala om fantasier kan bidra till att det blir mindre skambelagt. Vi tror att genom att se på filmatiserade fantasier, lyfts fantasierna fram och man kan se att andra har liknande fantasier som en själv. Det kan leda till en avdramatisering av något som man tidigare har betraktat som något skamligt. Wrangsjö (1981) menar att fantasier är till för att täcka ett behov och att man gör dem till vad man vill att de ska vara. Vissa informanter i våra fokusgrupper menar att pornografin spelar en roll i att täcka det behov som sexuella fantasier kan stå för. Man får själv sätta gränsen för hur långt man vill gå, om man inte vill genomföra handlingen själv samtidigt som man inte vill undertrycka fantasin kan pornografin vara ett alternativ.

5.6 Önskad förändring av pornografi

”Kåta brudar, som sprutar när de kommer, bjuder på en riktigt blöt fontänfest, som det stänker om.”

(Information från www.martinshop.se om filmen *Brudar som sprutar*)

Vi ställde frågan till informanterna vad de skulle vilja förändra inom den pornografiska scenen om de fick fria händer att förändra vad de ville. I det här avsnittet kommer vi att presentera deras tankar kring vilka förändringar som skulle kunna göras inom pornografin.

Informanterna spekulerade i hur en kravmärkt pornografi skulle kunna se ut och vilka följder det skulle få. De pratar om en tabustämpel som möjligtvis skulle kunna suddas ut. Flera informanter talar om att det skulle vara positivt för konsumenten att veta att villkoren för de medverkande var reglerade på ett bra sätt. Nedan följer ett resonemang kring kravmärkt pornografi i C-gruppen.

Charlotte- ” Det tror jag skulle ta bort kanske mycket skam hos folk och det blir en bättre kvalitet helt enkelt.

Catja- Men vad innebär det kravmärkta? Att det är mer humant?

Cecilia- För jag tänker mer för dom som deltar att det skulle vara, om dom försörjer sig på porren, så tänker jag mer liknande vanliga arbetsvillkor. Inte droger på jobbet.

Catja- Fackförbund..(skratt)

Cecilia- Ja, och bestämt hur många timmar man får jobba kanske och så, så att det blir bättre villkor.”

Anna fastslår att pornografin kommer att fortsätta existera och att det man kan förändra är hur den ser ut, man kan inte utplåna den. Annika framhåller att den spänning som människor söker när de konsumerar pornografi kan försvinna i samband med att tabustämpeln försvagas.

Anna- ”Man kan ju aldrig bli av med porren liksom, folk gillar ju att se på när andra har sex uppenbarligen. Men det man kan göra som sagt är ju att det blir mer jämställt i porr.”

Annika- ”Sen får man ju inte ta bort det här som folk söker, det här spännande, tabut. Då får det ju va att man vet att det är bra kontrakt och att tjejen kommer, det tror jag är ganska viktigt. Tjejer vet väldigt ofta hur en kille ska komma men det är inte lika många killar som vet.”

Flera av informanterna nämner att om dagens pornografiska innehåll förändrades så skulle mycket av tabut och skammen i att konsumera pornografi försvinna. A-gruppen diskuterar hur dagens innehåll skulle kunna förändras alternativt varieras ytterligare samt hur man skulle kunna skapa en annan typ av tillgänglighet.

Anna- ”Det finns ju någon slags, inte alltid men ibland, så är det ganska påtagligt att..vad ska man säga, det kan ju vara en tjej som är sekreterare som kommer in till sin chef och ”Varför vill du bli anställd?” och sen tar han henne mot skrivbordet typ. Det känns som att det är män som åh min... Då blir det ju ett maktperspektiv. Och det behöver ju inte vara farligt, men det kan nog vara farligt om det bara är såna bilder där hela tiden tjejen ska vara den ...personen. Så det kanske man kunde jobba mer på.

Anja- Att bara tjejer kommer ibland och inte killen eller båda två iallafall.

Alicia- Ja eller så om tjejen ska komma så ska det vara squirt. Då ska det verkligen vara att hon får fontänorgasm eller någonting special.

Annika – Ja och inte bara stön.

Anja- Komma på hans ansikte kanske.

Annika – Det är lite sådär också tänker jag att det görs ju inte en film om någonting som är vardagligt, det är samma sak med porrindustrin. För att få tittare så måste det vara lite

special alltså något som man kanske inte gör hemma i sängen själva. En film har ju alltid något actionslut, amerikanska filmer.

Alicia- Jo men verkligen, och det beror ju på... Men ändå att det skulle vara att grand finale handlar om henne .

Annika. Det borde finnas, En mer proffsigt gjord porrsida, alltså en porrsajt som är med mer kvalité utan en massa annonser om hur du får större kuk och större muskler och en snygg rysk brud.

Astrid- Porrens public service liksom”.

Flera av informanterna talar om en önskad naturlighet och återspeglning av verkligheten i pornografi. De nämner både att kropparna som uppvisas och sexakten bör vara mer naturliga. Detta skulle enligt informanterna också bidra till ett minskat tabu kring pornografi vilket skulle leda till att fler troligtvis skulle tilltalas av den. En ökad verklighetskänsla av pornografi tror de också skulle minska att människor påverkas av den.

Bea- ”Jag tänker just på det här... att det är ganska direkt på. Att det är kanske mer såhär förspel, för det är ju mer så det går till. Man blir inte våt på två sekunder, utan mer verkligheten är faktiskt sån att du som kille får kämpa lite mer för att göra tjejen våt.

Belinda- Då skulle det kanske bli mer okej att kolla på det också, för då skulle det inte bli så tabu att titta på det för att det är överkligt. Då skulle det vara mer okej och kolla på med sin partner eller för sig själv tror jag.”

Anna- ”Man behöver inte ta bort, alltså det finns ju ganska många olika porr-riktningar och jag tror att den industrin hade tjänat på att bli lite mer rumsren. Då tror jag att fler hade blivit tilltalade av det. Och då kanske fler hade kollat på det för då hade det blivit lite mer naturligt och accepterat att titta på porr för att man är kåt. Nu kan det bli så jävla fult”.

Annika och Anna resonerar kring att tillgängligheten upplevs vara riktad till män. Det borde finnas ett större utbud och mer lättillgängligt pornografiskt material för kvinnor.

Annika- ”Men det är också såhär om man ska gå in och kolla tillexempel på pornhub eller något så finns det ingen kategori för oralsex för tjejer. Det finns bara såhär avsugning. Om du vill se oralsex på en tjej då måste du söka på ”lick”, annars hittar du inte det. Det finns ingen kategori för det. Det är lite tråkigt, för om en kille blir kåt av att han ser en tjej suger av en annan kille, det vet dom ju är skönt. Det kan vara samma sak för en tjej, att man vet hur skönt det är.”

Anna- ”Det hänger väl ihop med allt annat i samhället. Vi matas typ hela vårt liv med bilder av vackra kvinnor. Allt är ju med manlig blick, även porren. Det pratade jag och en tjejkompis om idag, var är våran porr? Redan där är det ju fel.”

5.6.1 Analys av temat önskad förändring av pornografi

Flera av kvinnorna nämner att om villkoren inom pornografisk produktion förbättrades så skulle man kunna konsumera med ett gott samvete och pornografi skulle tilltala en större målgrupp. Jonsson (2000) menar att motståndet mot pornografi i stor utsträckning varit reducerat till att handla om pornografins vara eller inte vara. Lösningar har stått att finna i förbud och samhällelig stigmatisering genom att förkasta de former av sexualiteter som pornografi uppvisar. Bättre arbets- och sociala villkor har inte lyfts fram i ljuset som konstruktiva lösningar (Jonsson, 2000). Informanterna talar om en ”kravmärkt” pornografi som en faktor till ett godare samvete i samband med konsumtion, men samtidigt får inte det som är spännande med pornografin försvinna. Kanske är det tydliga alternativ och information om hur man hittar dessa som efterfrågas. Pornografimotståndet har riktat sin kritik mot pornografi som fenomen och mot dess existens. Man har inte arbetat för att förbättra de eventuella problem som finns inom industrin vilket innebär att alternativa lösningar inte framtagits. Någoting som informanterna nämner är att pornografi aldrig kommer att försvinna men att man kan förbättra vissa delar av den. Det skulle kunna vara en faktor som bidrog till en försvagning av den sexualmoral som enligt sexualliberalistiska diskurser har bidragit till att pornografi ses som något dåligt. Meyer (2000) ställer sig frågan vem det är som har rätt att avgöra vad som är bra respektive dålig sexualitet? Vi tror att om det fanns flera alternativ inom pornografi som medförde att flera människor fann pornografi som acceptabelt så skulle kanske det tolkningsföreträde som radikalfeminister lagt beslag på luckras upp.

Några av informanterna talar om en jämställd pornografi, där det finns lika delar fokus på kvinnans njutning som på mannens. En del av informanterna menar att en återspeglning av vad de anser vara naturligt och verklighetstroget sex skulle upplevas som mer tilltalande. Pornografi har satt sig i opposition mot den rådande sexualmoralen och utmanat bilden av ”den goda sexualiteten” (Meyer, 2000). Kanske har det inneburit att pornografi har lockat en publik som dels har sexualiteter som inte passar in i mallen för den goda sexualiteten eller de som önskar konsumera bilder av dessa sexualiteter. Andra former av filmatiseringar menar informanterna skulle locka en bredare publik, då de menar att det är ett faktum att många människor blir sexuellt upphetsade av att se andra ha sex. Förvisso har informanterna talat om det enorma utbudet av pornografiskt material, men de lyfter fram svårigheterna i att finna den typ av material som de benämner som jämställd pornografi.

6. AVSLUTANDE DISKUSSION

Vårt syfte med studien har varit att undersöka vilka diskurser som råder kring dagens pornografi bland unga kvinnor. Vårt mål har varit att med hjälp av fokusgrupper belysa hur de unga kvinnorna talar om pornografi. Vi har delat in vårt insamlade material utifrån de dominerande teman vi har funnit i kvinnornas utsagor. Utifrån tidigare forskning och teorier har vi sedan analyserat materialet. Vi kommer i den avslutande diskussionen sammanfatta svaren på våra frågeställningar och övriga tankar och funderingar som har uppkommit under processen. Avslutningsvis kommer vi diskutera hur en eventuell fortsatt forskning inom området skulle kunna se ut.

6.1 Positivt och negativt med pornografi

Den första frågeställningen är *Vilka faktorer inom pornografin beskriver unga vuxna kvinnor som positiva respektive negativa?* Svaren på den här frågeställningen har vi redovisat under temana *Positiva aspekter av pornografin* och *Negativa aspekter av pornografin*. Vi anser därmed att vi har svarat på den första frågeställningen då många av informanterna hade tankar och åsikter om vad som var positivt respektive negativt inom pornografi.

Det som många av informanterna talar om är att pornografen kan vara en källa till upphetsning framförallt, ett sätt att kunna få utlopp för sin upphetsning på egen hand. Det nämns också som ett hjälpmedel som kan bidra till att utforska och bejaka den egna sexualiteten. En tredje positiv aspekt som informanterna talar om är att pornografi kan förnya sexlivet i en parrelation.

Det som många av informanterna benämner som negativt inom pornografi är hur villkoren ser ut för de medverkande. De uttrycker en oro över hur framförallt kvinnorna behandlas och deras välmående. Vidare talar kvinnorna om avtrubning som en effekt av pornografikonsumtion samt att konsumenters sexualvanor utformas efter pornografins innehåll. Informanterna problematiserar även de könsroller som de anser befästs inom pornografi, där mannen ses som överordnad och kvinnan som underordnad. Det som också ses som någonting negativt är att självkänslan kan påverkas om ens partner konsumerar pornografi.

Vi tycker oss se en nyanserad bild hos de flesta informanter när de talar om pornografi. De målar inte upp fenomenet som vare sig rätt eller fel, svart eller vitt utan resonerar kring både positiva och negativa aspekter. Det visar på ett reflekterande förhållningssätt till pornografen, någonting som vi tror grundar sig i att informanterna har egna erfarenheter inom området. De flesta har själva konsumerat pornografiskt material vid någon tidpunkt och undersökt vad det är för någonting istället för att enbart basera sina åsikter på de diskurser som råder i samhället.

En övertygelse om att pornografi kan leda till negativa effekter för konsumenten samtidigt som den ses som någonting som kan främja en individs sexualitet har varit ett vanligt förekommande förhållningssätt. Det är två motstridiga diskurser som ryms inom en och samma människas föreställningar kring pornografi. Därav anser vi att det kan vara komplext för kvinnorna att avgöra hur de ska förhålla sig till pornografi. Hur ska de uppleva pornografi? Vad ska de känna? Om en kvinna konsumerar pornografi är det då likställt med ett accepterande av den rådande könsmaktsordningen som kvinnorna upplever att pornografi uppvisar? Jämsides med en nyfikenhet och en lust att utforska sin egen sexualitet finns en bild av att man kan bli avtrubbad av det man ser och formad in i en sexuell ram som kanske inte egentligen är representativ för vad man ”egentligen” njuter av.

De positiva aspekterna som informanterna lyfter fram kan definieras som tankar med klara tendenser åt den sexualliberalistiska diskursen. De faktorer som upplevs som negativa återspeglar den radikalfeministiska diskursen relativt väl. Man talar om en fara med pornografi och om eventuella konsekvenser för den som konsumerar. En väsentlig skillnad i våra informanternas tal och den radikalfeministiska diskursen är den om villkoren för de medverkande. Goda produktionsförhållanden är det som våra informanter illustrerar som den högst prioriterade aspekten att kasta ljus på. Man talar inte om förbud eller nya lagstiftningar utan om en osäkerhet för konsumenten i valet av pornografiskt material. Hur ska man kunna veta hur de medverkande egentligen mår? Och kan man lösa eventuella missförhållanden genom hårdare krav på produktionen? Detta är frågor som informanterna ställer sig, och det visar på en medvetenhet som konsument överlag, att vilja välja något man finner etiskt försvarbart.

6.2 Informanternas upplevelser av pornografins innehåll

Vår andra frågeställning är *Vilka uppfattningar förs fram i diskurserna kring pornografi?* En fråga vi har försökt att besvara under temana *Pornografins innehåll* och *Förändring av pornografen*. Det första temat berör informanternas upplevelse av pornografins innehåll och det andra temat berör hur de skulle vilja att en eventuell förändring av pornografen skulle se ut.

Flera informanter talar om kroppar och sexualiteter och dess stora variation inom pornografen. Dock nämner några att de har bilden av att det finns en viss typ av kropp som är särskilt representerad inom pornografen. De talar om en norm i hur pornografen är utformad som exempelvis att kvinnor framställs som ständigt sexuellt upphetsade och att människans ejakulation exponeras för betraktaren som en manifestation av njutning. Vidare resonerar de kring vad som kan uppfattas som förnedrande i det pornografiska innehållet. Många anser att det beror på individens egna sexuella preferenser och att det inte finns någon allmängiltig definition av vad som är förnedrande utan det ligger i betraktarens ögon hur det pornografiska materialet uppfattas. Kvinnorna diskuterar även genusaspekter kopplade till förnedring och vilka skillnader som föreligger mellan män och kvinnor och utförandet av sexuella handlingar.

Informanterna beskriver vilka förändringar de skulle önska genomfördes inom pornografi och hur dem skulle påverka människors syn på densamma. De anser att bättre villkor för de medverkande i pornografi är en viktig förändring. Kvinnorna vill se en mer jämställd pornografi med lika delar fokus på kvinnans och mannens njutning. En återspeglning av hur verkligheten ser ut och inte en lika justerad bild av sex. De talar också om en ökad lättillgänglighet för att alla som vill nå pornografi ska kunna nå den sorts pornografi de önskar.

Förvisso talar informanterna om den stora omfattningen av pornografiskt utbud samtidigt som det verkar finnas en önskan av att utbudet ska vara större, bättre anpassat för särskilt kvinnor och att det ska finnas en tydlighet i hur man når den form av pornografi man söker. I linje med den radikalfeministiska diskursen anser många av informanterna att pornografi i stor utsträckning är riktad till män. Dock framhåller de en önskan om en pornografi anpassad till en större målgrupp och inte om ett förbud mot pornografi. Detta kan tyda på en mer sexualliberal hållning hos informanterna gällande pornografi. De fördömer inte den typ av sex och sexualiteter som de anser att pornografen exponerar utan anser att det kan vara lockande för andra människor. Idén om en kravmärkt pornografi med bättre villkor för aktörerna är något de ser som en konstruktiv lösning för att förhöja pornografins status och tvätta bort det skambelagda av konsumtionen. Samtidigt poängterar de att det är viktigt att tillhandahålla den

spänning som en del människor söker när de konsumerar pornografi. Frågan är hur man kan kombinera en kravmärkt pornografi med sexuell spänning och förhöjning. Tabustämpeln som pornografi har belagts med ses inte som vare sig negativ eller positiv utan ger upphov till både en spänningsfaktor men också känslor av skam över sin konsumtion. Det är en komplex fråga hur man kan tillgodose flera olika viljor i utformandet av pornografin. Vi tror att det finns en möjlighet att bevara den spänning som människor upplever samtidigt som villkoren skärps för pornografiska produktioner. Det behöver inte vara en nödvändighet att förändra innehållet i all pornografi utan helt enkelt utöka variationerna än mer. Villkoren för produktionen av en pornografisk film där kvinnor framställs som ständigt sexuellt upphetsade och män ejakulerar i deras ansikten kan vara nog så goda som villkoren för medverkande i så kallad feministisk pornografi.

Vi anser att om en kravmärkt pornografi får en högre status i samhället så medför det en makt för konsumenterna. Det skulle innebära att man kunde välja att stödja den produktion man själv upplever som tillräckligt god. Det kan jämföras med konsumtion av exempelvis kläder, mat och bilar. Här har konsumenten själv makt att avgöra om man vill välja ekologiska kläder, närodlat grönsaker, kravmärkt kött eller miljövänliga bilar. Det faktum att det finns en rad oegentligheter inom en bransch behöver inte nödvändigtvis innebära en bojkott av hela industrin. Däremot kan det innebära att den enskilda individen får än större möjlighet att markera vad man anser vara etiskt försvarbart. Vi ställer oss frågande till om motståndet mot pornografi i större utsträckning handlar om en sexualmoral än vad det handlar om en omtanke av de medverkande. Pornografin ställer sig i opposition mot rådande normer gällande sexualitet, utseende och heteronormativitet. Heteronormativa föreställningar om att sex är någonting som sker i en monogam relation mellan en man och en kvinna är många gånger det motsatta till vad som visas inom pornografi. Kan pornografi någonsin bli accepterat med den sexualmoral och dessa heteronormativa uppfattningar som råder i dagens samhälle? Eller är och förblir pornografin någonting skamligt och fult? Kan en kvinnas val att medverka i pornografi bli accepterat som ett självständigt val?

6.3 Fantasier och Skamkänslor

Vår tredje frågeställning är: *Hur förhåller sig unga vuxna kvinnor till pornografin som existerar i dagens samhälle?* Resultatet av denna frågeställning redovisas under temana *Fantasier* och *Skamkänslor*.

Flera av informanterna talar om bruket av pornografi som ett utlopp för sexuella fantasier. Det ses som ett hjälpmedel för att få kunna leva ut fantasier utan att ha någon att genomföra handlingarna med. De poängterar också att det ofta kan vara så att man inte heller vill genomföra handlingarna utan att det är fantasier och att man vill att det ska stanna vid att vara fantasier. I ett parförhållande kan man leva ut fantasier genom pornografi.

En del av informanterna talar om en skam inför att konsumera pornografi och på samma gång exponera sin sexualitet. Det framhålls som väsentligt vilken genre av pornografi man konsumerar, viss pornografi ses som mindre skambelagd än annan. Skamkänslor förknippade med vad man upplever sexuella lustkänslor inför diskuteras också, viss form av sexualitet kan vara svårt att medge för sig själv eller inför andra att man blir upphetsad av. Vidare talar de om en ångest efter att ha konsumerat pornografi. Frågan varför kvinnor är så tysta när det kommer till att diskutera pornografi lyfts fram. De flesta är överens om att pornografi oftast ses som en manlig företeelse och att det därav kan vara svårt för kvinnor att tala om den.

Att pornografiska bilder är uttryck för fantasier samtidigt som de ger upphov till skamkänslor hos många individer är en komplex företeelse. Samtidigt som informanterna talar om att det är

viktigt att särskilja vad en människa gör eller vill göra och vad en människa fantiserar om verkar även själva fantasin kunna uppbåda skamkänslor. Idén om den goda sexualiteten verkar vara så djupt inbunden i människor att även det som enbart kategoriseras som fantasier skapar skamkänslor. Sexuella fantasier kan ge upphov till skamkänslor vilket kan avta om man inte är rädd för dem och vågar lyfta fram dem, någonting som pornografiskt material kan bidra med. Då även konsumtion av pornografi är skambelagt för många så kan det bli komplicerat att använda pornografi i syfte att bejaka sina fantasier. Det paradoxala vilar i att pornografin är en källa till att inte skämmas över fantasier samtidigt som själva pornografin kan vara någonting som uppbådar skam.

Vi tror att de skamkänslor som uppkommer i samband med pornografi bottnar i den samhälleliga synen på sexualitet och pornografi. Föreställningen om att det finns en ”god” sexualitet, ett rätt sätt att leva ut sin sexualitet medför att allt utanför den ramen per definition inte är ett önskvärt sexuellt beteende. Talet om pornografi som någonting fult, objektifierande och skadligt är någonting som vi tror är en påverkansfaktor i hur människor förhåller sig till densamma. Skamkänslorna är inte någonting naturligt inneboende hos människan utan en effekt av hur sexualiteter konstrueras i dagens samhälle.

Det mest väsentliga är kanske inte att talet om pornografi som någonting dåligt försvinner utan att diskursen om en sorts ”god” sexualitet förändras. Det här anser vi är avgörande för huruvida människor kan leva ut olika former av sexualiteter utan att känna skam. Det kan röra pornografikonsumtion, onani, fetischer, homosexualitet, tillfälliga sexuella förbindelser och en mängd andra företeelser som kan bidra till att skapa olika former av skamkänslor hos individen.

Våra informanter talar om att en kvinna som konsumerar pornografi ses som en ”undergiven kvinna”. Den radikalfeministiska diskursen har skapat en bild av män och kvinnors pornografikonsumtion som väsensskild. Manliga konsumenter uppmålas som förövare eller åtminstone potentiella sådana och kvinnliga konsumenter underordnar sig män och ses som offer. Det våra informanter talar om är ett ansvar för sin egen sexualitet och ett bruk av pornografi för egen vinnings skull, de sätter inte konsumtionen i relation till människans sexualitet. En önskan uttrycks om att lyfta bort kopplingen mellan undergivna kvinnor och kvinnor som konsumerar pornografi. En klok, självständig och stark kvinna är kapabel att göra ett medvetet val och välja huruvida hon vill konsumera pornografi eller inte.

6.4 Avslutande reflektioner

I början av vår uppsatsprocess så hade vi vare sig lika mycket information eller tankar kring fenomenet pornografi som vi nu har fått. Vårt mål var att ha en värdeneutral ansats och inte betrakta fenomenet som svart eller vitt eller söka efter vissa utsagor eller betydelser i informanternas tal. Vi anser oss ha kunnat genomföra studien med en så värdeneutral hållning som möjligt. I samma takt som vår kunskap och vårt reflekterande kring pornografi har ökat har egna mer värdeladdade åsikter successivt växt fram. Åsikter som att kvinnans sexualitet ligger i hennes egna händer och att pornografi kan vara ett sätt att bejaka sin sexualitet. För oss är det beklagligt att människor ska uppleva skamkänslor förknippade med sin egen sexualitet. Det är utan tvivel komplicerat att hävda att ett förhållningssätt till pornografi eller sexualitet skulle vara bättre än ett annat. Dock kan sägas att vår grundläggande uppfattning är och har varit att olika sexualiteter och sexuella uttryck bör respekteras och inte förkastas.

En återkommande aspekt under vårt arbete har varit frågor gällande villkoren för de som medverkar i pornografiska produktioner. En eventuell kravmärkt pornografi skulle kunna vara ett alternativ på den pornografiska marknaden som ger konsumenten en möjlighet att själv

välja. Vi anser att en tydlighet kring villkoren inom den pornografiska produktionen är väsentlig. Det kan mycket väl vara så att viss pornografi idag lever upp till de villkor som en kravmärkt pornografi skulle stå för samtidigt som det inte finns någon sådan redovisning för konsumenten att ta del av. Följden av detta blir svårigheter för konsumenten att kunna göra medvetna val. En kravmärkning skulle innebära att människor kan konsumera pornografi med ett renare samvete och själva ta ställning till vad de vill stödja.

Vi tror att det är viktigt att öppna upp diskussionen kring hur man kan nå den pornografi som man vill nå. En acceptans för att människor kan välja att använda pornografi som ett sexuellt hjälpmedel skulle kunna vara en faktor som kan öka kunskapen kring pornografi. Det finns tester av diverse sexleksaker i olika tidningar såsom Veckorevyn, Aftonbladet, Solo och Moore. Liknande tester av pornografiskt material tror vi skulle kunna vara en god vägledning för konsumenten.

Avslutningsvis vill vi återigen poängtera att upplevelserna och erfarenheterna av pornografi hos de unga kvinnorna i vår studie är både positiva och negativa. Vi anser dock att det är av stor vikt att bejaka sin egen sexualitet och att det vid de tillfällen det görs med hjälp av pornografi är vår förhoppning att det inte ska behöva leda till skamkänslor hos individen. Det har varit svårt att se några renodlade diskurser i kvinnornas tal om pornografi. Deras utsagor verkar vara färgade av dels den radikalfeministiska diskursen men också den sexualliberalistiska diskursen. Uppfattningar som är typiska för båda dessa diskurser kan rymmas inom en och samma individ. Det skulle kunna vara skamkänslor kring konsumtion av pornografi som hindrar informanterna från att ta en renodlad sexualliberalistisk ställning.

6.5 Förslag till fortsatt forskning

Det har sedan pornografins frammarsch i samband med avkriminalisering av densamma bedrivits en rad olika studier kring fenomenet. Vad som kan sägas är att den huvudsakligen har varit inriktad på att finna negativa aspekter och skadeverkningar av pornografi. Det radikalfeministiska synsättet har varit dominerande i den akademiska världen. Forskning med mer sexualliberala influenser har tagit mycket liten plats. En bättre jämvikt mellan de olika diskurserna tror vi skulle bidra till att skapa en mer nyanserad bild av pornografi.

Vi anser att en vidareutveckling av vad framförallt kvinnor vill se men också andra konsumenter är av vikt. Människor kommer inte att sluta att vara sexuella varelser och pornografi är i dagens samhälle en del av många människors sexualliv. Därför anser vi att forskning som lyfter fram den stora spännvidden av människors sexuella preferenser är mycket väsentlig.

I vårt sökande efter teorier och tidigare forskning upplever vi att området sexuella fantasier är mark som behöver utforskas ytterligare. Både betydelsen av fantasier och fantasiers mångfald kan vara av intresse för en ökad förståelse för människors sexuella olikheter.

Vidare har vi funderat över den ”goda” sexualiteten som norm och dess konsekvenser på människors sexualiteter. Är det den som gör att vi inte talar om sexualiteter utöver den? Hur starkt rotad är bilden av en ”god” sexualitet i vårt samhälle? Vi anser att fokus borde ligga på alla människors rätt till sin egen sexualitet, utan skambeläggning och moraliserande kring vissa sexuella uttryck. Hur skapas ett samhälle där sexuella olikheter accepteras och lyfts fram ur garderoben? Vad skulle ett sådant sexuellt öppet samhälle få för effekter på människor?

7. REFERENSER

7.1. Litteratur

- Ambjörnsson, Fanny (2006): *Vad är queer*, Stockholm: Natur och Kultur
- Andersson, Mattias (2005): *Porr: En bästsäljande historia*, Stockholm: Prisma
- Barlebo Wenneberg, Søren (2001): *Socialkonstruktivism – positioner, problem och perspektiv*, Malmö: Liber
- Berg, Lena (1999): *Lagom är bäst: unga kvinnors berättelser om heterosexuell samvaro och pornografi*, Stockholm: ROKS
- Burr, Vivien (2003): *Social Constructionism*, London: Routledge
- Börjesson, Mats/ Palmblad, Eva (red) (2007): *Diskursanalys i praktiken*, Malmö: Liber
- Dworkin, Andrea (1981): *Pornography: men possessing women*, London: The Womens Press Limited:
- Foucault, Michel (2002): *Sexualitetens historia: viljan att veta*, Göteborg: Daidalos
- Greveniotis, Sotiris/Larsson, Anna (2004): *Unga kvinnor samtalar om pornografi, en diskursanalys*, Psykologexamensuppsats, Lunds universitet
- Hansson, Bob (2004): *Här är vi*, Stockholm: Ruin
- Hasselrot, Titti (1981) I: *Ottar NR 1: Fria fantasier*, Stockholm: Prisma
- Hirdman, Anja (2006) ur Medierådets: *Koll på porr: skilda röster om sex, pornografi, medier och unga*, Stockholm: Medierådet
- Hirdman, Anja (2008): *Den ensamma fallosen: mediala bilder, pornografi och kön*, Stockholm: Atlas
- Johansson, Thomas/ Hammarén, Nils (2006) ur Medierådets: *Koll på porr: skilda röster om sex, pornografi, medier och unga*, Stockholm: Medierådet
- Jonsson, Lars (2000): *Shocking Lies: sanningar om lögnen och fördomar I porrdebatten*, Stockholm: Periskop Förlag AB
- Kvale, Steinar (1997): *Den kvalitativa forskningsintervjun*, Lund: Studentlitteratur
- Langfeldt, Thore (2005): *Erotikk og fundamentalisme: fra Mesopotamia til kvinnefronten*, Oslo: Universitetsforlaget AS
- Larsson, Sam/Lilja, John/Mannheimer, Katarina (red)(2005): *Forskningsmetoder i socialt arbete*, Lund: Studentlitteratur
- Lindström, Fredrik (2005): *Jag är en sån som bara vill ligga med dig*, Stockholm: Wahlström & Widstrand
- Löfgren-Mårtenson, Lotta/ Månsson, Sven-Axel (2006) *Sex överallt, typ!: Om unga och pornografi*, Stockholm: Förlagshuset Gothia AB

MacKinnon, Catharine A (1989): *Toward a feminist theory of the state*, Cambridge: Harvard University Press

Maddison, Stephen (2009): *I: Mainstreaming sex: The sexualization of western culture*, New York: I.B Tauris & Co. Ltd

Magnusson, Chris/ Häggström-Nordin, Elisabet (red) (2009): *Ungdomar, sexualitet och relationer*, Lund: Studentlitteratur

McNair, Brian (1996): *Mediated sex: pornography & postmodern culture*, Bristol: JW Arrowsmith

Meyer, Petra (2000): *I Shocking Lies: sanningar om lögner och fördomar I porrdebatten*, Stockholm: Periskop Förlag AB

Moodysson, Lukas (2002): *Vad gör jag här*, Stockholm: Wahlström & Widstrand

Nigård, Pernilla (2007): *Unga män: användning av och attityder till pornografi*, Stockholm: LAFA

RFSU (2009): *Att samtala om pornografi i skolan: en handledning från RFSU*,

Stewart, David W/ Shamdasani, Prem N (1990): *Focus groups: theory and practice*, London: Sage Publications Inc

Thomashauer, Regena (2008): *Mama Gena och de kvinnliga konstarna*, Orsa, Energica Förlag

Wibeck, Victoria (2010): *Fokusgrupper: om fokuserade gruppintervjuer som undersökningsmetod*, Lund: Studentlitteratur

Winther Jørgensen, Marianne/ Phillips, Louise (2000): *Diskursanalys som teori och metod*, Lund: Studentlitteratur

Wrangsjö, Björn (1981) *I Ottar NR 1: Fria fantasier*, Stockholm: Prisma

Östergren, Petra(2006): *Porr, horor och feminister*, Stockholm: Natur och kultur

7.2 Nätkällor

http://www.martinshop.se/product_info.php/products_id/11475

http://www.martinshop.se/product_info.php/products_id/12164

<http://www.ne.se.ezproxy.ub.gu.se/lang/sexualitet>

http://www.rfsu.se/Bildbank/Dokument/RFSU-info/ideprogram_2008.pdf?epslanguage=sv

Bilaga 1 - Lagar

Brottsbalken

Kap. 6

7 § Den som, i annat fall än som avses förut i detta kapitel, har samlag med eget barn eller dess avkomling, döms för samlag med avkomling till fängelse i högst två år.

Den som, i annat fall än som avses förut i detta kapitel, har samlag med sitt helsyskon, döms för samlag med syskon till fängelse i högst ett år.

Vad som sägs i denna paragraf gäller inte den som förmåtts till gärningen genom olaga tvång eller på annat otillbörligt sätt. Lag (2005:90).

Kap. 16

10 a § Den som

1. skildrar barn i pornografisk bild,
 2. sprider, överlåter, upplåter, förevisar eller på annat sätt gör en sådan bild av barn tillgänglig för någon annan,
 3. förvärvar eller bjuder ut en sådan bild av barn,
 4. förmedlar kontakter mellan köpare och säljare av sådana bilder av barn eller vidtar någon annan liknande åtgärd som syftar till att främja handel med sådana bilder, eller
 5. innehar en sådan bild av barn eller betraktar en sådan bild som han eller hon berett sig tillgång till
- döms för barnpornografibrott till fängelse i högst två år.

Är ett brott som avses i [första stycket](#) ringa, döms till böter eller fängelse i högst sex månader.

Med barn avses en person vars pubertetsutveckling inte är fullbordad eller som, när det framgår av bilden och omständigheterna kring den, är under 18 år.

Den som i yrkesmässig verksamhet eller annars i förvärvssyfte av oaksamhet sprider en sådan bild som avses i [första stycket](#), döms som sägs där eller i [andra stycket](#).

Är brott som avses i [första stycket](#) att anse som grovt, döms för grovt barnpornografibrott till fängelse i lägst sex månader och högst sex år. Vid bedömning av om brottet är grovt ska särskilt beaktas om det har begåtts yrkesmässigt eller i vinstsyfte, utgjort ett led i brottslig verksamhet som utövats systematiskt eller i större omfattning, avsett en särskilt stor mängd bilder eller avsett bilder där barnen är särskilt unga, utsätts för våld eller tvång eller utnyttjas på annat särskilt hänsynslöst sätt. Lag (2010:399).

10 b § Förbuden i 10 a § mot skildring och innehav gäller inte den som enligt [första](#) eller [andra stycket](#) i den paragrafen framställer en pornografisk bild av barn, om skillnaden i ålder och utveckling mellan den avbildade personen och den som framställer bilden är ringa och omständigheterna i övrigt inte påkallar att ansvar döms ut.

Inte heller gäller förbuden den som tecknar, målar eller på något annat liknande hantverksmässigt sätt framställer en sådan bild, om bilden inte är avsedd att spridas, överlåtas, upplåtas, förevisas eller på annat sätt göras tillgänglig för andra.

Även i andra fall ska en gärning inte utgöra brott, om gärningen med hänsyn till omständigheterna är försvarlig. Lag (2010:399).

11 § Den som på eller vid allmän plats genom skyltning eller annat liknande förfarande förevisar pornografisk bild på sätt som är ägnat att väcka allmän anstöt dömes för otillåtet förfarande med pornografisk bild till böter eller fängelse i högst sex månader. Det samma gäller den som med posten sänder eller på annat sätt tillställer någon pornografisk bild utan föregående beställning. Lag (1970:225).

Ändrad gm SFS 1970:225

12 § Den som bland barn eller ungdom sprider en skrift, bild eller teknisk upptagning som genom sitt innehåll kan verka förråande eller eljest medföra allvarlig fara för de ungas sedliga fostran, döms för förledande av ungdom till böter eller fängelse i högst sex månader. Lag (1998:1444).

13 § Om någon uppsåtligen eller av grov oaktsamhet, genom misshandel, överansträngning eller vanvård eller på annat sätt, otillbörligen utsätter djur för lidande, dömes för djurplågeri till böter eller fängelse i högst två år. Lag (1972:629).

Ordningslagen

Kap. 2

14 § Offentlig tillställning som utgör pornografisk föreställning får inte anordnas.

Bilaga 2 - Intervjuguide

Tittande

Vilka är de vanligaste sätten att nå pornografi?

Varför tittar man på porr?

När var första gången ni tittade på något pornografiskt?

Hur kom ni i kontakt med det? Tittade ni på det ensamma eller med någon eller några andra?

Hur tror ni att de som tittat på porr känner det under tiden – och efteråt?

Är det någon skillnad mellan att titta på pornografi enskilt eller med sin partner? I syfte att ”krydda till sexlivet”?

Hur är er attityd gentemot pornografi jämfört med tonårstiden? Har den förändras, och i sådana fall hur tror ni det kommer sig?

Kvinnor och män och deras sexualitet

Hur skildras manlig respektive kvinnlig sexualitet i pornografi? Vem är passiv/aktiv? Hur skildras män och kvinnor?

Vilka sexualiteter skildras?

Vilka kroppar visas inom pornografi?

Pratar ni om pornografi med era tjej- respektive killkompisar? Vilka attityder framkommer då?

Njutning

Njuter de på riktigt? På vilket sätt njuter de?

På vilka sätt visas njutning?

Är det svårt att erkänna sexuella lustkänslor i samband med att man tittar på pornografi? Hur kan det i sådana fall komma sig?

Fördelar och nackdelar med pornografi

Kan man lära sig något genom pornografien? Om sig själv och sin egen sexualitet?

Vad är positivt med pornografi? Vad är negativt?

Många anser att pornografien är förnedrande? På vilket sätt? Vad/vilka handlingar är det som är förnedrande?

Går det att göra ”kravmärkt pornografi”? Hur skulle en sådan se ut? Vilka villkor? Vad innebär det för konsumenten? Vad händer med tabun runt pornografi om kravmärkning blir vanlig?

Om ni skulle få förändra pornografiska bilder – vad skulle ni då vilja förändra?

Tillgång och innehåll

Hur ser ni på tillgången av pornografi?

Vad är skillnaden mellan mjuk - och hård pornografi?

Tror ni att innehållet i pornografin formar vår syn på och våra värderingar kring sex?